

## Täysistunto

### Keskiviikko 8.6.2022 klo 14.00—17.13

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 17.13.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (14.00—14.58 ja 16.50—17.13) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (14.58—16.50).

#### 1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

#### 2. Ilmoituksia

##### 2.1. Muut ilmoitukset

Pöytäkirjan liite PTK2A-liite2.1 Liite 2.1A

Tasavallan presidentin avoin kirje valtioneuvostossa toimeenpannusta muutoksesta 7.6.2022 on jaettu edustajille ja otetaan pöytäkirjaan. (Liite 2.1)

##### 2.2. Kansalaisaloitteet

Eduskunnalle on 7.6.2022 toimitettu kansalaisaloite KAA 6/2022 vp: Lupa elää – Suomessa pitkään asuneille turvapaikanhakijoille myönnettävä oleskeluluvat.

#### 3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuk-sien ylimääräisestä indeksitarkistuksesta vuonna 2022

Hallituksen esitys HE 75/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 10/2022 vp

*Ensimmäinen käsittely*

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päivä-järjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 10/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 7.6.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa on Kaisa Juuso Petri Hurun kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko hyväksyttiin.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Mietintö ”jaa”, Kaisa Juuson ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 116, ei 43; poissa 40 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 75/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

### 4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 88/2022 vp

#### *Lähetekeskustelu*

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Saarikko.

#### *Keskustelu*

**14.04 Valtiovarainministeri Annika Saarikko** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen teille, hyvät kollegat, nyt valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muutokset.

Kyseessä on lakiehdotus, jonka mukaan Suomeen tullaan perustamaan kattava valtionavustustoiminnan tietovaranto ja siihen liittyvät digitaaliset palvelut. Ehdotus tuo ja luo tarvittavan lainsäädännöllisen perustan valtionavustusprosessin digitalisoinnille — ajan hengen ja tarpeiden mukaisesti — ja samalla sen kehittämiseksi. Taustalla on kuitenkin laajempi uudistus, jonka tavoitteena on tukea valtionapuviranomaisia avoimen ja hyvän hallinnon toteuttamisessa. Tavoitteena myös parantaa valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyttä sekä vahvistaa tiedolla johtamista ja avustusten vaikuttavuutta.

Muutetaan siis valtionavustuslakia ja valtiokonttorista annettua lakia, ja valtionavustuslain osalta siis lisättäisiin säännökset valtionavustustoiminnan tietovarannosta ja digipalveluista. Uuden tietovarannon tarkoituksena on hallinnoida, kerätä ja välittää valtionavustuksia koskevia tietoja ja tehostaa valtionavustusten käytön valvontaa. Esityksen mukaan Valtiokonttori toimisi tämän tietovarannon ja palvelujen ylläpidosta vastaavana viranomaisena ja vastaisi myös tutkiavustuksia.fi-palvelun tietoaisteistojen tuottamisesta ja julkaisemisesta sekä valtionavustustoimintaa koskevien analysointi- ja raportointipalveluiden tuottamisesta sitten taas valtioneuvostolle. Tuossa palvelussa, tutkiavustuksia.fi, julkaistaisiin siis kaikki ne valtionavustushakemukset ja -päätökset, jotka ovat yli 1 000 euron suuruisia.

Valtionavustuksia koskevan tiedon kokoamisella ja avaamisella sekä yhteisillä digitaalisilla palveluilla tavoittelemme monenlaisia hyötyjä. Ensinnäkin päätöksentekijät, me ja monet muut, saavat kaivatun kokonaiskuvan valtionavustustoiminnasta yhteiskuntapolitiikan harjoittamista varten. Ei voi tietää, mihin suuntaan Suomea olisi syytä viedä, ellei tiedä, miten toimimme nyt. Valtionavustusten kohdentamista ja taloudellisten voimavarojen

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

riittävyttä pystytään arvioimaan paremmin esimerkiksi julkisen talouden kestävyyskannalta ja myös sellaisissa tilanteissa, joissa rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettavien toimintojen rahoitusmallia uudistetaan.

Arvoisa puhemies! Mitä muuta hyötyä: myöskin valtionapuviranomaiset, joita on kaikkiaan noin 90, saavat lisää tietoa valtionavustusten käytön tuloksista ja vaikutuksista, jotta ne voivat puolestaan seurata miten valtionavustuksilla saavutetaan päämääriä, joita politiikkatavoitteissa on niille osoitettu, ja samalla edistetään tavoitteisiin pääsemistä. Ja kyllä, arvoisa puhemies, tästä on hyötyä myös valtionavustusten hakijoille ja kaikille kiinnostuneille, jotka saavat nykyistä paremmin tietoa haettavina olevista avustuksista ja myöntöperusteista. Samoin saadaan tietoa siitä, mihin tarkoituksiin avustuksia Suomessa myönnetään, ja alueellisestakin kohdentumisesta. Asiointi valtionavustusasioissa tulee sujuvammaksi.

Nämä mainitut 90 valtionapuviranomaista, jotka myöntävät avustuksia järjestöille, kunnille, yrityksille ja yksityishenkilöille, myöntävät yhteensä noin neljä miljardia euroa harkinnanvaraista valtionavustusta. Ehdotetut muutokset eivät sinänsä vaikuta näiden viranomaisten toimivaltaan ja hallintoon, koska jatkossakin valtionavustusten myöntämistä ohjaa esimerkiksi talousarviomäärärahat — joista eduskunta päättää — ja hallinnonalojen erityislainsäädäntö.

Yhteisten digitaalisten palvelujen avulla voidaan säästää tietojärjestelmien uusinvestointi- ja kehitys- ja ylläpitokustannuksia. Tämä on tietenkin hyvä asia. Valtiokonttorin tuottamien yhteisten digitaalisten palvelujen vuosikustannusten arvioidaan olevan merkittävästi alemmat kuin valtionapuviranomaisten kaikkien nykyisten omien järjestelmien kustannukset. Eli pitkällä aikavälillä voidaan siten päästä myös kustannuksiltaan tehokkaampaan valtionavustusten hallintaan.

Ja tavoitteena on, arvoisa puhemies, että nämä mainitut valtionapuviranomaiset ottavat nämä uudet digipalvelut käyttöön mahdollisimman laajasti aivan lähivuosien aikana — niin pian kuin mahdollista.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

**14.08 Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Iso kiitos ministeri Saarikolle lakiehdotuksen tyylikkäästä esittelystä. — Kuten kuulumme, hallituksen esityksessä siis ehdotetaan muutosta, jolla valtionavustusprosessia digitalisoidaan ja yhtenäistetään. Tavoite on sangen kannatettava ja myöskin looginen. Keskeisenä ajatuksena on toteuttaa yhtenäinen valtionavustusmalli ja siihen liittyvät tietovaranto ja palvelut.

Muutoksen taustalla on viime vaalikauden lopulla asetettu valtionavustustoiminnan kehittämisen ja digitalisointihanke. Jo silloin siis havaittiin, että kehityksen pitää kehittyä. Kaiken tavoitteena on edistää hyvää ja avointa hallintoa, tiedon saatavuutta ja käyttöä, avoimuutta sekä oikeudenmukaisuutta ja totta kai myös lisätä tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä, yhdenmukaistaa valtionavustuskäytäntöjä, vahvistaa strategista ohjausta ja vaikuttavuutta sekä tukea valtionavustusten aseman selkeyttämistä politiikkaohjauksen välineenä.

Meille kaikille on hyvinkin selvä asia, että valtionavustusten merkittävyys ja niiden jouheva toiminta ovat aivan ratkaisevia myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Puhemies! Kyseisessä lakiehdotuksessa ei siis muuteta valtionavustusten hakemiseen ja myöntämiseen liittyviä edellytyksiä tai käyttöön liittyviä säännöksiä, vaan kyse on nimen-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

omaan avustuksiin liittyvän prosessin yhtenäistämisestä, digitalisoinnista ja avoimemmaksi tekemisestä. Onnistuessaan, mihin tässä tietenkin tähdätään, muutos helpottaa ja tehostaa sekä avustusten hakemista että käsittelyä ja tekee kaikesta läpinäkyvää.

Näen, että tämän muutoksen myötä on mahdollista parantaa merkittävästi valtionavustusten kohdentuvuutta ja saavuttaa erityisesti pidemmällä aikavälillä vaikuttavuushyötyä. Hyvä niin.

Puhemies! Kyllä tässä on aineksia järkevälle kehitykselle.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

**14.10 Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Valtionavustusprosessin, voisiko sanoa, virtaviivaistaminen, digitalisoituminen ja myöskin tietovarannon synnyttäminen ovat kyllä erittäin kannatettavia hallituksen hankkeita. On tärkeätä, että läpinäkyvyys tällä tavalla paranee ja myöskin hyvä hallinto paranee. Ja tietysti on myöskin niin, että kun julkisuus lisääntyy, niin myöskin kaikenlainen, voisiko sanoa, kansalaisvalvonta lisääntyy sitä kautta, niin että esimerkiksi nähdään, mitkä kaikki tahot ovat eri avustuksia hakeneet, ja toisaalta tiedetään, että pystytään sen jälkeen myöskin vaikuttavuutta ja päämääriä tarkastelemaan.

Ministeri kun on paikalla, niin ajattelin kysyä näihin valtionavustusasioihin liittyen: Meillä tänä päivänä monet pienet järjestöt sanovat, että valtionavustusprosessien hakemiseen menee valtavasti työvoimaa. On jopa tahoja, jotka eivät juuri uskalla lähteä erilaisiin hakemusrumbiin mukaan, koska he sanovat, että se hakemusrumba muuttuu sitten hankehumpaksi matkan varrella. Elikkä siellä on monenmoista erilaista hanketta, joitten kautta kulloinkin istuva hallitus haluaa tietynlaisia poliittisia päämääriä olla edistämässä. Mutta meidän pitäisi poliittisina päättäjinä ymmärtää, että se kaikki on esimerkiksi pienille järjestöille, yhdistyksille, kolmannen sektorin toimijoille varsin raskasta. Usein kuulee erilaisessa järjestötoiminnassa ja myöskin urheiluseuratoiminnassa mukana olevilta, että se olisi helpompaa, jos se perusavustus olisi sen verran kattava, että sillä voisi tehdä eri toimintoja, kuin se, että on erilaisia kohdennettuja hankkeita, joihin sitten joudutaan palkkaamaan hanketyöntekijöitä, ja sitten, kun hyvä hanke on saatu alulle, se lakkaa ja taas haetaan uutta. Eli tähän toivoisin vähän ministeriltä kommenttia.

Ja toinen on sitten se, miten puututaan väärinkäytöksiin tämän rekisterin kautta. Jos ajattellaan, että meillä on julkisuudessa ollut Pohjola-Norden ja Suomi—Venäjä-seura, monta isoa toimijaa, joilla on ollut väärinkäytöksiä, niin onko sitten mahdollista, että tällaiset väärinkäytökset jotenkin myöskin tulisivat esille niin, että näillä toimijoilla ei nyt kaikki ole mennyt hyvin ja hyvä hallinto on tässä unohtunut, niin että tämä jollakin tavalla myöskin prosessien tietovarannoissa tulisi sitten nähtäväksi? — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

**14.13 Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Ihan tässä hämmästyä itseen, kun kerta toisensa jälkeen joutuu kehua. Eilen kehuin pääministeriä ja tänään kehun valtiovarainministeriä: Tämä esitys on hyvä. [Markku Eestilä: Se on tilapäistä!] Tämä valtionavustusprosessin digitointi ja tietovarannon kokoaminen — ainakin itse uskon — tulee tekemään juuri sitä, mitä varten tämä on tehty ja mitä ministeri esitteli; läpinäkyvyyttä, avoimuutta ja myös sitä, että vaikuttavuutta voitaisiin vahvistaa. Olen itse saanut olla mukana

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

15 vuoden ajan näiden kysymysten ääressä valtion liikuntaneuvostossa, ministerin kanssa aikanaan saimme toimia RAY:n hallinnossa, Veikkauksessa ja monessa muussa, mitkä toimivat tässä kokonaisuudessa.

Itse ajattelin nostaa kaksi huomiota:

Toinen on se, että aika-ajoin näistä on myös tullut liian betonoituja, eli niissä ei tapahdukaan enää joustoa suuntaan tai toiseen. Joku taso kun on saavutettu, sitten se toiminnasta riippumatta näyttää pysyvän aika lailla samana. Toivoisin itse, että tämä myös vahvistuisi tämän tietovarantokoonnin kautta.

Sitten toinen, jonka haluaisin ministerillekin nostaa esille: Te olette tehneet myös työtä veteraanikysymysten parissa ja myös kriisinhallintaveteraaniasian parissa, ja meillä on jonkun verran sellaisia rajapintoja, joissa hieman hämärtyy, kuuluuko se tällaisen valtionavustuksen piiriin vai onko se ihan sitä valtion perustehtävää. Itse ainakin koen esimerkiksi kriisinhallintaveteraanikuntoutusrahan tämäntyypiksi, että se ei voi olla siitä kiinni, minkälainen hallitus maassa on ja antaako hallitus tai onko hallituksella annettavaa näiden avustusrahojen kautta, vaan sen pitäisi olla niin sanottua budjettirahoitteista rahaa, jota laitetaan sinne sen verran, että voimme vastata kriisinhallintaveteraanien kuntoutuksesta. Kun meillä on heitä varaa lähettää ja halua lähettää ja myös tarvetta lähettää, niin silloin kruunulla pitää olla kyllä mahdollisuus ja velvollisuus heistä vastuu kantaa. Toinen on esimerkiksi MPK, eli vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa on vähän samantyyppinen tilanne. Se on budjettirahoitteista tällä hetkellä, mutta se on kuitenkin vuosittain katkolla ja hieman kiinni siitä, minkälainen hallitus maassa on ja minkälaisia arvovalintoja siellä tehdään. Itse koen, että esimerkiksi tämäntyypinen toiminta ei saisi olla pelkästään avustuksiin perustuvaa. Tällä kaudella meillä on ollut hyvä puolustusministeriön jälleen kerran ja myös tähän kokonaisuuteen on panostettu, mutta toivoisin, [Puhemies koputtaa] että nämä rahoitukset tehtäisiin jatkossa ei-avustusperusteisina [Puhemies: Kiitoksia!] vaan vahvemmin budjettiin varattuina.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

**14.16 Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että näitä valtion erilaisia avustushakumenettelyjä kehitetään ja tietokantoja luodaan — siinä ei ole mitään negatiivista.

Yksi huoli nousee kyllä mieleen, että nyt kun nämä kaikki menevät digitaaliseen muotoon, niin miten sellaiset ihmiset, jotka eivät ehkä ole sen parhaan mahdollisen nettiyhteyden päässä, sen palvelut saavat. Olen tästä sen sata kertaa tässä salissa puhunut, että valtion pitää määrätietoisesti luoda tähän maahan valokuituyhteydet kaikkialle Suomeen, aivan samalla mallilla, mitä Ruotsi on tehnyt. Meillä on valtava määrä erilaisia aluekehitysrahoja, joilla sitten erilaisia hankkeita pannaan liikkeelle ja rahoitetaan. Molemmilla ministerillä, jotka nyt sattuvat ministeriäitiossa ansiokkaasti olemaan tällä hetkellä, on tähän asiaan kyllä erinomaisia työvälineitä. Valtiovarainministerille ja elinkeinoministerille, molemmille, tämä on äärimmäisen tärkeä asia, niin ajattelin kysyä: miten etenee tämä meidän yhteinen tavoitteemme koko maahan rakennettavan valokuituverkon suhteen?

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

**14.18 Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Pakko sanoa, etten tunne tätä lakiesitystä juurikaan, mutta ministerin hyvän esittelyn ja edellä kuultujen puheenvuorojen valossa vaikuttaa hyvin perustellulta esitykseltä. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen valtionavustuksissa on varmasti tarpeen ja samoin se, kuten ministeri sanoi, että pyritään myös tehostamaan käytön valvontaa. Tämä hanke toivottavasti tarjoaa mahdollisuuden siihen, että kun ministerin mukaan on noin 90 eri viranomaista, jotka jakavat valtionavustuksia, niin pystyttäisiin nykyistä paremmin myös vertaamaan eri sektoreilla jaettavien avustusten, sanoisiko nyt, kriteereitä — totta kai se on erilaista arvovalintaa, ja on täysi oikeus tietysti eduskunnalla ja hallituksella pitää jonkinlaista toimintaa tärkeämpänä kuin toisenlaista toimintaa, mutta että pystyttäisiin kuitenkin vertailemaan näitä avustuksia ja niiden määriä silloin, kun on kyse vähän samankaltaisista kriteereistä.

Edustaja Heinonen kiinnitti huomiota siihen, että ei pitäisi kuitenkaan joutua tilanteeseen, jossa betonoidaan avustuksia — tarkoittaen, että jos joku järjestö on saanut aikanaan eri syistä jonkun määrän avustuksia, niin se saisi jatkossa aina vähintään saman verran, vaikka olosuhteet ja järjestön toimintakin olisivat muuttuneet.

Olisin tässä suhteessa halunnut tässä yhteydessä kiinnittää huomiota Suomi—Venäjä-seuraan. En tarkoita yksittäistä väärinkäytösepäilyä, josta viime aikoina on ollut mediassa, vaan tarkoitan järjestön avustuksen tasoa verrattuna muihin vastaavaa työtä tekeviin ystävyyseuroihin. Totta kai ymmärrän sen, että Venäjä on meidän tärkeä naapurimaa ja varsinkin nykyisissä olosuhteissa tällainen kansalaistason toiminnan tukeminen, kulttuuri-vaihdon tukeminen ja muu, jos se vain on mahdollista, on erityisen tärkeää, mutta kyllä minulla semmoinen mielikuva kuitenkin on, että Suomi—Venäjä-seuran avustuksen taso verrattuna nyt sitten vaikka muihin ystävyyjärjestöihin ja vaikkapa nyt pohjoismaista yhteistyötä tekeviin järjestöihin, kuten Pohjola-Nordeniin, jossa sielläkin on ollut oma väärinkäytöksensä, tämä Venäjä-seuran avustuksen taso tuntuu olevan jäänne joltakin sellaiselta ajalta, jolloin tällä järjestöllä oli tällainen puolivirallinen asema. Eli ajassa pitäisi näissäkin suhteissa elää ja toimia.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

**14.21 Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies ja arvoisa ministeri! Käsitlemme nyt tässä valtionavustuslakia ja valtion korvauksesta annettua lakia. Tähän asiaan on törmännyt, näihin Valtiokonttorin juttuihin, apteekkimaailmassa, kun on töissä siellä ollut, ja totta kai tässä avoimuus on hirveän tärkeä asia, mitä nyt tässä yritetään saada. Se on tosi hyvä asia.

Ihan kysyisin ministeriltä, onko tässä nyt aiemmin, pitemmällä aikajaksolla, ollut tällaisia väärinkäytöksiä, jos miettii aikajaksoa hyvin pitkälle päin? Minkälaisia ongelmia siellä on ilmennyt aiemmin? Haluaisin kysyä sitten sitäkin, että kun apteekkipuolella esimerkiksi näihin lääkeasioihin ja lääkäriasioihin ja sairausasioihin myös nämä korvausasiat ovat vaikuttaneet, niin onko siellä puolella tulossa mitään muutoksia lääke-, lääkäri- ja tällaisiin sairauskorvauksiin. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

**14.22 Joonas Könttä kesk:** Kiitos, arvoisa puhemies, ja kiitos ministerille hyvästä esittelystä! Kyllä tämä digitalisointi ja valtionapujen ikään kuin parempi läpinäkyvyys, niiden

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

ristiin vertaaminen, ovat todella kehuttavia tavoitteita, niin kuin on kuultu sekä hallitus- että oppositiopuolueista. Mutta ministeriltä haluaisin kysyä kuitenkin muutamasta asiasta:

Kun tätä takaisinperintää näissä erilaisissa valtionavuuissa on tehostettu, niin näettekö, että siellä vielä voisi olla tehostamisen varaa? Minusta on tärkeää, että sitä myönnettyä avustusta seurataan ja tarkastellaan, mihin se on käytetty, ja tarvittaessa voidaan takaisinperiä. Tyytyväisenä olen kyllä pistänyt merkille, että nämä takaisinperinnät ja valvonta ovat kehittyneet.

Arvoisa puhemies! Kun täällä on puhuttu siitä, että voitaisiin verrata paremmin eri järjestöjä, jotka valtionapua saavat, niin se on tärkeä arvo, mutta täytyy muistaa, että esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt ovat hyvin erilaisia kuin vaikkapa nuorisopuolen järjestöt. Eli aivan samanlaista vertailua ei voida tehdä, mutta sektoreittain se on kyllä mahdollista.

Sitten vielä kaksi kysymystä ministerille yleisesti valtion avustuspoliittikkaan liittyen. Kuten on todettu, eräät järjestöt saavat aika massiivisia tukisummia ja sillä tukisummalla on helppo tehdä hyvää toimintaa, pääsääntöisesti hyvää toimintaa, ja taas saada lisää ja lisää tukea seuraaville vuosille, mikä sitten vie toisaalta varoja näiltä muilta, kenties uusilta järjestöiltä, jotka pyrkivät tähän järjestelmään mukaan. Kuinka suhtaudutte alakohtaisesti, ikään kuin avustuskohdaisesti tällaisiin avustuskattoihin, että olisi vaikkapa kulttuuripuolella, vaikkapa nuorisopuolella, vaikkapa sote-puolella tietyt maksimikatot? Kun kuitenkin puhutaan kansalaisjärjestöistä — englanninkielinen termi ”non-governmental organization” — niin kuitenkin Suomessa käytännössä kaikki ovat valtion tukemia järjestöjä, eli olisi jonkinlaiset avustuskatot ja toisaalta myös minimiraja siinä mielessä, koska moni hieman sotkee, miksi tämä tai tuo järjestö ei ole saanut valtionapua. Täytyy muistaa, että myös kunnilla on mahdollisuus tukea, ja jos järjestö taas toisaalta ei täyty niitä valtionavun kriteereitä, niin silloin sen kuuluukin olla kunnilla. Mutta kyllä näissä valtion tasolla, kansallisella tasolla, täytyy olla jonkinlainen minimiraja, ja tietysti se on myös järjestölle järkevää, että jos anotaan vaikkapa vain 500:aa euroa, niin ehkä silloin siihen nähty aika ja vaiva ei olekaan järkevää. Mutta tämä avustuskatto — kuinka suhtaudutte siihen, että meillä jonkinlaisia avustuskattoja olisi sektorikohtaisesti?

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

**14.24 Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Minusta on arvokasta, että me keskustelimme tästä teemasta eli järjestötoiminnan tukemisesta. Edustaja Könttä käytti täällä puheenvuoron, jossa hän käänsi sen termin, ”järjestötoiminnan”, englanniksi ’non-governmental’, joka viittaa siihen, että on ei-valtiollisista toimijoista kysymys eli kansalaisyhteiskunnasta, usein käytämme termiä ”kolmas sektori”. Siitä huolimatta, että vaikka se on niin sanotusti valtiovallasta riippumatonta, on tärkeää, että me tuemme tätä kansalaisjärjestötoimintaa tällä avustuspoliittikalla, jota täällä harjoitetaan, ja se ei kuitenkaan sitten sotke niiden järjestöjen itsenäisyyttä. Se on tässä hyvin olennaista, että se itsenäisyys viime kädessä turvataan kansalaisjärjestöille kaikissa oloissa.

Tärkeätä, että hakemusprosessit yksinkertaistetaan. Sitä varmaan tämä digitalisaatio tässä tukee. Yhtä tärkeää, että tämä järjestelmä on avoin, kaikilla tasoilla avoin, mukaan lukien ne väärinkäytökset, joihin täällä on viitattu aikaisemmissa puheenvuoroissa.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Edustaja Zyskowicz nosti minusta mielenkiintoisen kysymyksen esille siinä suhteessa, että järjestöt elävät ajassaan ja saattaa olla, että olosuhteet muuttuvat, järjestön toimintaluonnekin saattaa muuttua ja joudutaan ehkä arvioimaan niitä kriteereitä, millä näitä tukia annetaan, ja te otitte nyt tähän hetkeen liittyen hyvin vahvasti esille, ja ymmärrettävistä syistä vahvasti esille, Suomi—Venäjä-seuran ja sen merkityksen.

Jäin pohtimaan edustaja Zyskowiczin argumenttia ”kun ajassa eletään”. Luinko teitä oikein, että kun elämme Euroopassa tilanteessa, jossa on aidosti sota, niin te esimerkiksi olette vahvistamassa sitä ajatustapaa, että nimenomaan rauhanjärjestöille nyt on sitten korkea aika lisätä vahvasti tukea, koska totta kai tämä sotatilanne jos mikä lisää turvattomuutta ja nyt jos milloinkaan tarvitaan juuri rauhantyötä? Oletanko oikein, edustaja Zyskowicz, että mielellänne näkisitte, että nimenomaan rauhanjärjestöille nyt sitten ihan tehtäisiin voimakas tasokorotus tässä yhteydessä?

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

**14.26 Ben Zyskowicz kok:** Kiitos, herra puhemies! Kiitos, edustaja Kiljunen, kysymyksestä. Näistä rauhanjärjestöistä ja niiden luonteesta ja erilaisuudesta keskenään saisimme varmasti pitkän keskustelun, mutta siihen ei ole tarkoituksenmukaista nyt ryhtyä.

Haluan sanoa, että rauhantyötä ja rauhaa edistävät järjestöt tekevät arvokasta työtä ja ansaitsevat yhteiskunnallista tukea. Tietysti itse lähdän silloin siitä, että ne todella tukevat rauhaa eivätkä rauhan kaavussa tue esimerkiksi Neuvostoliittoa, kuten Suomen Rauhanpuolustajat aikoinaan toimivat. Suomen Rauhanpuolustajathan toimi aikoinaan tämmöisen ulkopoliittisen kelpoisuuden mittarina, ja muistan, kun kokoomuksessakin kipuiliin siitä, pitääkö Suomen Rauhanpuolustajille antaa lisää rahaa, koska se voisi vahvistaa meidän niin sanottua ulkopoliittista kelpoisuutta. [Kimmo Kiljusen välihuuto] Onneksi ne ajat ovat takanapäin. Kannatan rauhanjärjestöille annettavaa tukea, luonnollisesti, ja varsinkin tämmöisessä tilanteessa. Toiminta Venäjän raakalaismaista, rikollista hyökkäystä vastaan, mielenosoitusten järjestäminen Tehtaankadulla ja kaikkialla muualla Venäjän hyökkäyksen tuomitsemiseksi — tällainen työ ansaitsee tukea.

Sen sijaan jos rauhanjärjestöt toimivat siten kuin esimerkiksi Aleppon mielenosoituksessa... Siis Aleppoa pommitettiin kivikaudelle Venäjän toimesta, ja kun tästä Aleppon pommittamisesta oli mielenosoitus, niin siellä ei missään puheessa eikä kyltissä mainittu Venäjää — joka oli siis se, joka pommitti — ja kun tätä kysyin, niin minulle kerrottiin, että järjestäjäjärjestöjen toimesta on sovittu, että Venäjää ei saa mainita. Samoin kun järjestettiin ensimmäinen Ukraina-mielenosoitus, niin ainakin lehtitietojen mukaan Vappu Taipale puheessaan ei maininnut sanallakaan Venäjää, koska taas oli kuulemma sovittu järjestäjäjärjestöjen kesken, että Venäjää ei saa sormella osoittaa. Jos tällaista ”rauhantyötä” ollaan tekemässä — tosiasiassa suojelemassa Venäjää ja sen mainetta ja puolustelemassa sen hirmutekoja vaikenemalla — niin tämä ei mielestäni ole mitään rauhantyötä eikä tällaista työtä pidä mielestäni tukea. Mutta kun puhutaan ajankohtaisesta tilanteesta, niin en tiedä, onko Suomessa esimerkiksi Suomi—Ukraina-seuraa, mutta jos sellainen on ja jos, kuten uskoisin, se pyrkii jakamaan tietoa Ukrainan tilanteesta ja Ukrainan kansan kärsimyksistä Venäjän rikollisen hyökkäyssodan alla, niin tällainen järjestö varmasti tässä tilanteessa ansaitsisi selvästi tukea meiltä.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

En myöskään väheksy lainkaan Suomi—Venäjä-seuran toimintaa, päivästoin, kuten sanoin, yksilötason yhteydet, kulttuuriyhteydet ja kaikki tällöisenä aikana toivottavasti voivat toimia, mutta Venäjä-seurankin avustusta pitää pikkasen suhteuttaa muiden saamiin avustuksiin.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitos. — Nyt ollaan aika kaukana päivän tämänhetkisestä aiheesta, mutta, edustaja Kimmo Kiljunen, olkaa hyvä, käyttäkää hetki.

**14.29 Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Olemme, aivan oikein, vähän ottaneet toisen teeman, enkä sano kuin lauseen tähän ajatustapaan, joka on edustaja Zyskoviczillä, tavallaan vastauspuheenvuorona: Arvostan teidän näkemystänne a) rauhanjärjestöjen tukemisesta, b) siitä, että silloin kun meillä on avoin aggressio ja me tiedämme, kuka on aggression lähde, ei ole perusteltua syytä sille, että yksikään rauhanjärjestö tai muukaan järjestö jättää mainitsematta hyökkääjän ja aggressiiviset toimet — aivan oikein. Aivan niin kuin ihmisoikeudet ovat jakamattomia ja meidän tulee seurata ihmisoikeusloukkauksia kaikkialla maailmassa, riippumatta siitä epiteetistä tai maasta, josta on kysymys, yhtä laila sodan tuomitseminen on meidän aivan avoimesti tehtävä kaikissa oloissa ja myöskin osoitettava, ketkä ovat aggression tekijöitä. Olen samaa mieltä teidän kanssanne, edustaja Zyskovicz.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Ministeri Saarikko, minuutti.

**14.30 Valtiovarainministeri Annika Saarikko:** Arvoisa puhemies! Kiitos todella monipolvisesta ja laajasta keskustelusta, mitä valtionavustukset herättivät, mutta tulkittakoon se nyt vaikka sitä kautta, että jo tämän keskustelun useat eri esimerkit eri yhteiskuntapolitiikan ja arjen aloilta muistuttavat siitä, miten moniin asioihin valtio valtionavustuksia kohdentaa. Kuten todettua, neljän miljardin euron edestä tämän tietovarannon piirissä olevia avustuksia myönnetään vuosittain.

Ehkä korostan vielä, arvoisa puhemies, vain tämän keskustelun lopuksi tämän esityksen tavoitetta ja merkitystä: se liittyy siihen avoimuuteen, mitä täälläkin useassa puheenvuorossa peräänkuulutettiin.

Sitten teitte useita yksittäisiä kehittämisohjelmia aina valtionavustuskattoa myöten tai siitä, kenelle avustukset kuuluvat. Ne ovat sitten sitä sisältölainsäädäntöä. Tämä lainsäädäntö ei ikään kuin ota kantaa siihen, millä kriteereillä niitä annetaan, vaan ne ovat yksittäistä sektorilainsäädäntöä ja eduskunnan päätöksiä vuosittaisessa budjetissa, mutta tämä toivottavasti tulee ohjaamaan myös eduskunnassa sitä työtä, niin että me osaamme arvioida — sillä sitä, mitä rahoittaa, myös yhteiskunnassa saa, ja jos jotakin toimintaa tukee, silloin se vahvistuu. Silloin myös tällöinen kokonaisarvio juuri siitäkin näkökulmasta, että eri tahot voivat saada useista eri lähteistä tukia, tulee paremmin läpivalaistuksi. Siksi pidän esitystä perusteltuna, [Puhemies koputtaa] ja sen yhteydessä on tehty yhteistyötä yli hallinnonalarajojen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

### 5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta Hallituksen esitys HE 92/2022 vp

#### *Lähetekeskustelu*

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Lintilä, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

#### *Keskustelu*

14.32 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Laki kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta kompensoisi helmikuussa 2022 alkanutta äkillistä polttonesteiden hinnannousua. Tuki koskisi maanteillä tapahtuvia sekä tavara- että henkilökuljetuksia. Laki koskisi kaikkia polttoainemuotoja ja sähköenergiaa pois lukien polttoöljy, jonka liikennekäyttö on kielletty.

Hintakehitys on ajanut kuljetusalan yrityksiä vaikeaan tilanteeseen, millä puolestaan voi olla vaikutusta Suomen huoltovarmuuden toimintaedellytyksiin. Tukea olisi mahdollista saada viisi prosenttia polttoainekustannuksista kolmelta kuukaudelta laissa säädetyin ehdoin. Tukeen on varattu toisessa lisätalousarviossa 75 miljoonaa euroa.

Valtiokonttori toimisi valtionapuviranomaisena. Johtuen valtiokonttorissa kesällä toteutettavista järjestelmämuutoksista ja niiden vaatimasta ajasta ja resursseista, tuen käytännön toteutus ja hakuaika tapahtuisivat marraskuussa 2022.

Kuten todettu, tuen määrä olisi viisi prosenttia polttoainekustannuksista helmi—huhtikuun välisenä aikana. Tuen suuruus on laskettu dieselpolttoaineen käytön ja hintakehityksen mukaan, mutta muukin polttoaine tai sähköenergia voivat tulla kyseeseen. Laskutapaan on päädytty siitä käytännön syystä, että diesel on tilastojen valossa edelleen lähes yksinomainen polttoaine kuljetusalalla. Muitakin harvinaisempia polttoaineita kuitenkin korvattaisiin yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Koska polttoöljyn käyttö maantiekuljetuksissa on kielletty ja myös sanktioitu, se ei olisi tuen piirissä.

Kuljetusyritysten polttoainetuki ei koskisi taksiliikennettä. Tämä johtuu siitä, että taksimatkan hinta useimmiten sovitaan asiakkaan kanssa, jolloin kasvaneet kustannukset voidaan siirtää välittömästi taksimatkan hintaan. Myös alalla keskeisten välityspalvelujen tarjoajilla on mahdollisuus reagoida nopeasti polttoainehintoihin. Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi ehdottanut sairausvakuutusperusteisten taksihintojen korottamista 5,8 prosentilla hallinnonalan sääntelyssä.

Lain oikeusperusteina sovellettaisiin EU:n komission mahdollistamaa Ukraina-puitetta. Lakiesitys olisi osa kuljetusalan yrityksille suunnattua rahoituskokonaisuutta. Ehdotettu laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sitten, kun komissio on hyväksynyt Suomen esityksen tukiohjelmasta, johon myös polttoainetuki kuuluu.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

14.35 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Meillä on täällä lähetekeskustelussa hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta. Esi-tyksen pääasiallisen sisällön mukaan: ”Laki kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoaine-  
tuesta kompensoisi helmikuussa 2022 alkanutta äkillistä polttonesteiden hinnannousua. Tuki koskisi maanteillä tapahtuvia tavara- ja henkilökuljetuksia. Laki koskisi kaikkia polttoainemuotoja ja sähköenergiaa pois lukien polttoöljy, jonka liikennekäyttö on kielletty. Hintakehitys on ajanut kuljetusalan yrityksiä vaikeaan tilanteeseen, millä puolestaan voi olla vaikutusta Suomen huoltovarmuuteen. Tukea olisi mahdollista saada kolmelta kuu-  
kaudelta, helmi—huhtikuu 22. Laissa säädetyin ehdoin Valtiokonttori toimisi valtionapu-  
viranomaisena.”

Ensimmäisenä haluan tarttua tuohon ”pois lukien polttoöljy”. Arvoisa ministeri, tiedätte varmaan, että Suomessa on myös kylmäkuljetuksia, ja nämä hyvin usein, ainakin perävau-  
nut, toimivat tai niissä käytetään moottoripolttoöljyä polttoaineena — ja ne käyvät lähes  
koko matkan, kun ajetaan etelästä pohjoiseen tai pohjoisesta etelään — niin mielestäni siel-  
lä pitäisi olla polttoöljy mukana. No, kiitän kuitenkin: hyvä, että tässä vaiheessa edes jota-  
kin on yritetty tehdä.

Kuljetusyritykset ovat toden totta olleet hätää kärsimässä. Järkevämpää toki olisi ollut  
alentaa suoraan polttoaineverotusta eikä kierrättää tukia paperityönä Valtiokonttorin kaut-  
ta. Rahan kierrättäminen virastojen läpi kun itsessäänkin jo maksaa. Päätöksiä tekevät pal-  
kalliset virkamiehet. Tämän polttoaineen hinnannousun myötä arvonlisäverokertymä kas-  
vaa, ja mielestäni olisi ollut parempi alentaa esimerkiksi arvonlisäveroprosenttia, jolla oli-  
si voitu alentaa hintaa eikä yrittää kerätä valtiolle tällä lisätuloja, mutta jos asiat haluaa jos-  
takin syystä tehdä vaikeimman kautta, niin kai ne voi näinkin tehdä.

Sitten risuja: Hallitus päätti jättää taksit tuen ulkopuolelle. Kuljetusalan määräaikaisen  
polttoainetuen myöntämisen yleisten edellytysten mukaan tuki ei koske taksiliikennettä.  
Lainaan esitystä: ”Maanteillä tapahtuva henkilökuljetus jakautuu linja-autoliikenteeseen ja  
taksiliikenteeseen. Taksiliikenne ei ole kuljetusalan polttoainetuen piirissä alan hinnoitte-  
lun ollessa vapaata ja kustannusnousu voidaan huomioida nopeasti hinnoittelussa.” Toi-  
nen lainaus: ”Kuljetusyritysten polttoaine toki ei koskisi taksiliikennettä. Tämä johtuu sii-  
tä, että taksimatkan hinta sovitaan asiakkaan kanssa, jolloin kasvaneet kustannukset voi-  
daan siirtää välittömästi taksimatkan hintaan. Myös alalla keskeisten välityspalvelujen tar-  
joajien on mahdollista reagoida polttoainehintoihin” — no, välityspalveluiden kilpailutuk-  
set kyllä lienevät tehneet tämänkin mahdottomaksi, jotta he voisivat hintaa nostaa.

Taksiliitto arvostelikin päätöstä voimakkaasti viime viikon lopulla: ”hallitus jatkaa tak-  
siyrittäjien syrjintää”, kuului liiton tiedotteen otsikko. Kannanotossa todettiin, etteivät  
lainvalmistelijat selvästikään tunne taksiliikennettä, jonka liikevaihdosta suuri osa tulee  
erilaisista kiinteähintaisista sopimuskuljetuksista. Liiton mukaan ei saada hintamuutoksia  
nopeasti. Taksiliikenteessä pieni osa on sellaisia, joita voidaan tosiasiaassa hinnoitella tilan-  
teen mukaan nopeasti. Liitto ihmetteli myös sitä, että lausunnot taksien osalta jätettiin täy-  
dellisesti huomiotta. Taksialan sisällyttämistä lakiin kannattivat lukuisten taksialan toimi-  
joiden lisäksi muun muassa Kuntaliitto, Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto, SKAL, Suo-  
men Yrittäjät sekä Rahtarit, mutta te jätitte sen ulos tästä.

Arvoisa puhemies! Luen tästä yhden taksiyrittäjän tuntemuksia tilanteesta: ”Yritykseni  
työllistää kymmenkunta itseni lisäksi. Palkatulla työvoimalla taksibisneksen kate alkaa  
olla todella ohut. Tässä on jo kaksi vuotta paikattu korona-ajan tuomaa aukkoa taloudessa  
sillä, että oman palkattoman työn määrää on kasvatettu ja siten yritetty palauttaa yrityksel-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

le takaisin koronan syömää talouspuskuria. Koulukuljetuspalvelua voi tarjota tilataksilla, siis henkilöautoksi rekisteröidyllä tilataksilla, jossa on 10—13 oppilaspaikkaa koulukuljetuksiin. Samoissa tarjouskilpailuissa tarjoavat linja-autoyrittäjät, joilla on linja-autoksi rekisteröity samanlainen auto, johon mahtuu saman verran oppilaita. Jos linja-autoyrittäjä saa polttoainetukea ja taksiyritykset eivät saa, tämä väistämättä näkyy tarjotuissa hinnoissa ja siten merkittävällä tavalla vääristää kilpailua. Ajan myötä se kadottaa taksialalta esteettömät palvelutaksit, joihin mahtuu myös paljon oppilaita samalla kyytiin.” Tässä oli yrittäjän tervehdys.

Taksien lisäksi maanrakennusala ja metsäkoneyrittäjät on unohdettu. Viesti kentältä on karua luettavaa. Pelkästään polttoainekulut ovat kaksinkertaistuneet, ja tämän lisäksi muidenkin kustannusten kasvu on ajanut yrityksiä ahtaalle. Moottoripolttoöljyn hinnan nousu vaikuttaa myös tähän metsä- ja maanrakennuskoneiden kuluihin. Näiden sakatessa lopulta myös kuljetusala kärsii, jos metsäkoneala ei saa haettua puita metsästä.

Arvoisa puhemies! Vielä metsäkoneyrittäjän terveiset: ”Monissa keskusteluissa on oltu huolissaan kuljetusalan ahdingosta dieselin hinnan noususta. Kyllä siitä pitääkin olla huolissaan, mutta kuljetusalalta loppuvat kuitenkin myös työt, jos alkutuotanto ajetaan Suomessa alas. Tilanne on nyt vain se, että yrittäminen ei ole enää kannattavaa. Näillä hinnoilla ei ole enää resursseja lähteä hakkaamaan energiapuuta metsistä. Konkurssi tulee. Taitaa Suomen energiahuoltovarmuuden ensi talven puut huojua vielä pystyssä metsissä, ja tekijöitä niille ei ole, ja nyt on myöhäistä, jos kylmä talvi yllättää.”

Arvoisa puhemies! Metsäkoneiden kuljetukset eivät ole liikenneluvan piirissä eikä sitä myöten myöskään tämän polttoainetuen piirissä. Nämä tulisi huomioida tähän hallituksen lakiesitykseen.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

**14.42 Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! On aivan totta, että polttoaineissa on tällä hetkellä aivan tolkkottomat sotahinnat. Ukrainan sodan vuoksi poikkeuksellisen korkealle kohonneet kustannukset asettavat kuljetusalan yritykset vaikeaan taloudelliseen asemaan.

Yritysten kassakriisin helpottamiseksi, konkurssien ehkäisemiseksi ja Suomen huoltovarmuuden turvaamiseksi hallitus esittää nyt kuljetusyrityksille määräaikaista polttoainetukea. Tämä on hyvä asia ja osoittaa kyllä hallitukselta tilannetajua. Kuljetusalalla on keskeinen asema yhteiskunnassa huoltovarmuuden ylläpitäjänä. Suuri määrä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toiminnoista on riippuvaista häiriöttä toimivasta kuljetusalasta. Nyt koettu polttoaineiden hintojen nousu on tilastollisestikin poikkeuksellisen suuri. Lisäksi myöskin Ukrainan sota ja siitä seuranneet pakotteet ovat muuttaneet kuljetusalan markkinoita merkittävästi.

Määräaikaisella polttoainetuella järjestetään kuljetusalan yrityksille lisäaikaa toiminnan ja kustannusten sopeuttamiseen. Tuki kattaisi siis sekä tavarakuljetukset että linja-autokuljetukset. Hyvä siis, että kuljetusalaa tuetaan nyt nopeasti ja kohdennetusti. Tuen pitäisi siis hillitä osaltaan kuluttajahintojen nousua.

Kannan myös iloa ja kiitosta siitä, että on meneillään muitakin keinoja, joilla kamppailaan kustannusnousua vastaan. Näitä ovat esimerkiksi jakeluvelvoitteen laskeminen, työmatkavähennyksen korottaminen ja ammattidieselin valmistelu.

Toki on todettava, kuten edustaja Mäenpää totesikin, että hampaiden kiristelyä kuuluu erityisesti taksialalta. Tämä on ymmärrettävää, koska jokainen tietää, että myös takseilla

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

kautta maan on tärkeässä yhteiskunnallisessakin tehtävässään ankarat ajat. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viulut maksaa kuluttaja, koska on selvää, että taksiyrittäjät eivät voi autojaan tappiolla ajeluttaa.

Puhemies! Kiitettäväähän tässä on. Vaikka tämä ei kokonaan maailmaa pelasta, merkitystä tällä esityksellä on. Tilannetajua siis löytyy.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

**14.45 Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa herra puhemies! Pidän erittäin tärkeänä, että hallitus on tuonut tämän lakiesityksen eduskunnan päätettäväksi. Polttoaineiden hinnan nousu vaikuttaa kaikkien autoa liikkumiseen tarvitsevien elämään. Autoilu on välttämättömyys pitkää työmatkaa kulkeville ja joukkoliikenteen ulottumattomissa oleville henkilöille. Ennen kaikkea se on välttämättömyys kuljetusalalla toimiville, heille, jotka saavat elantonsa liikenteestä joko yrittäjänä tai palkollisena kuljettajana.

Polttoaineiden hintojen kohoaminen on ollut trendinä jo pitkän aikaa. Syynä tähän on ollut ennen kaikkea maailmanmarkkinahintojen nousu, johon yksittäinen valtio ei globaalissa markkinataloudessa voi vaikuttaa. Sietämättömäksi tilanne muuttui helmikuussa alkaneen Ukrainan sodan myötä. Kaikki hinnat ovat lähteneet jyrkkään nousuun niin elintarvikkeiden, energian ja todellakin polttoaineiden osalta. Tämä oli välittömästi ennakoitavissa, kun silmukkaa hyökkäyssodan aloittaneen Venäjän ympärillä alettiin kiristää erilaisten pakotteiden muodossa. Länsimaat eivät halua rahoittaa Venäjän sodankäyntiä, vaikka se tuntuukin jokaisen meidän elämässä. Se on hinta, jonka maksamme solidaarisuudesta Ukrainan urhoollista kansaa kohtaan sen taistelussa Venäjää vastaan. Länsimaat joutuvat korvaamaan Venäjältä aiemmin tuodun öljyn muulla tavalla, ja se maksaa. Bensapumpulla päivitellään Putinin hintoja ja miten korkealle ne vielä nousevatkaan.

Koska maanteillä tapahtuvat kuljetukset ovat osaltaan huoltovarmuuskysymys ja koska hallitus ei halua, että tärkeät maantiekuljetukset vaarantuvat mahdollisen kuljetusalaa ravisuttavan konkurssiaallon vuoksi, on käsillä oleva lakiesitys hyvä ja tarpeellinen. Siinä osoitetaan tuki tavarakuljetuksille ja linja-autokuljetuksille. Osaltaan sen pitäisi myös hillitä kuluttajahintojen nousua.

On ymmärrettävää, että lausuntokierroksen aikana tuli palautetta, mihin kaikkeen kuljetusyritysten määräaikaista polttoainetukea voisi laajentaa. Nyt tuki on tarkoitus osoittaa maanteillä tapahtuville tavara- ja henkilökuljetuksille. Laki koskisi kaikkia polttoainemuotoja ja sähköenergiaa, pois lukien polttoöljy, jonka liikennekäyttö on kielletty. Vaikka tak-sialallakin kompensatiolle olisi varmasti ollut perusteita, arvellaan alan selviävän tilanteesta kuitenkin siksi, että polttoaineiden hinnannousu voidaan siirtää nopeammin kuluttajahintoihin.

Mielenkiintoisena pidän sitä, että Huoltovarmuuskeskus ei näe varsinaista huoltovarmuusperustetta polttoaineiden kustannusten kompensoimiselle. Toisaalta kompensoinnin arvellaan ennaltaehkäisevän hintojen noususta mahdollisesti koituvia huoltovarmuudellisia seurauksia.

Arvoisa puhemies! Uskon, että ministeriössä on varmasti mietitty pää puhki, mitkä keinot olisivat kaikkein eniten vaikuttavia ja tehokkaasti kohdentuvia toimia auttaa kansalaisia ja yrityksiä selviämään kohonneista polttoainekustannuksista. Helppoja ja suoraan kuluttajia hyödyttäviä tukimuotoja on ilmeisen vaikea löytää. Kaikille yleinen polttoaineve-roale ei välttämättä laskisi polttoaineiden hintaa, sillä maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

hintojen arvellaan jatkavan nousuaan. On kuitenkin jatkettava ponnisteluja, jotta löytyisi joitain täsmätoimia hillitä kuluttajahintojen nousua. Työmatkavähennysten korottaminen, jakeluvälvoitteen laskeminen ja valmisteilla oleva ammattidiesel ovat myös tärkeitä toimia helpottamaan autoilijoiden tilannetta.

Vaikeimpien korona-kuukausien aikana jopa miljoona suomalaista oli etätöissä. Tämä tietenkin koski vain tiettyjä toimialoja, eikä kaikilla työntekijöillä ollut mahdollisuutta etätyöskentelyyn. Kuitenkin aika monessa työtehtävässä huomattiin, että etäily ei laskenut työtehoa ja tuloksellisuutta. Usein työnantajan puolella oli vallinnut vastustus kannustaa työntekijöitä hyödyntämään etätöiden mahdollisuutta. Kun etätyösuositus otettiin yhdeksi koronan leviämistä rajoittavaksi toimeksi, huomattiin etätyökuukausien aikana, miten hyvästä työskentelytavasta oli kysymys. Työmatkaliikenne väheni, vapaa-aika lisääntyi, ja luonto kiitti, kun liikenteen päästöt vähenivät. Kysynkin paikalla olevalta ministeri Lintilältä: Voisiko nyt, kun polttoainekustannukset ovat kotitalouksissa korkeat eikä nousulle näy loppua, palata etätyösuosituksiin? Kuinka vakavaksi tilanteen pitää äityä, jotta otettaisiin käyttöön etätyösuositus niillä aloilla, joilla se on mahdollista?

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Könttä, olkaa hyvä.

**14.50 Joonas Könttä kesk:** Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille esittelystä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja kansainvälinen tiloustilanne näkyvät Suomessa, ne näkyvät Pohjoismaissa, näkyvät koko maailmassa. Me emme voi sinällään tilanteelle mitään, mutta sitä iskuja vastaan, jonka kansalaiset, elinkeinoelämä tästä saavat, yhteiskunnan ja valtiovallan on syytä toimia, ja kiitos esityksestä, että tämän kautta nyt saadaan autettua jonkun verran myös kuljetusyrityksiä. Sen lisäksi jo esitelty tai kerrotut päätökset jakeluvälvoitteen alentamisesta, työmatkavähennyksestä ja ammattidieselin valmistelusta ovat tärkeitä keinoja, joilla pystytään vaikuttamaan laajemminkin yhteiskuntaan ja kansalaisiin tässä tilanteessa, jossa energianhinta kasvaa huimaa vauhtia.

Puhemies! Pidän tätä palautusjärjestelmää hyvänä siinä mielessä, että silloin saamme kohdennettua eurot suoraan heille, joille se on tarkoitus. Tiedän, että siinä on byrokratiaa, ja mitä vähemmän, sen parempi, mutta kun esimerkiksi aikanaan ruoan arvonlisäveroa alennettiin tai parturi-kampaajien verotusta kevennettiin, niin silloin se haaste oli siinä, että ne hinnat eivät menneet sinne kuluttajahintoihin vaan ne jäivät osittain katteeseen. Vaikka en poissulje mitään keinoja ja hallituskin on ilmaissut, että se ei poissulje mitään keinoja, niin kyllä näissä tietyissä veropäätöksissä se hankaluus on, että se ei välttämättä sitten kuluttajalla näy, saattaa jäädä sinne katteeseen. Tämän takia tämä onkin hieman hankalampi kokonaisuus, ja sen takia tällaiset palautukset ovat järkeviä.

Mutta ministeriltä haluaisin kysyä tässä muutamista lisäkeinoista. Kun ainakin julkisuuksissa joidenkin lähteiden mukaan on todettu, että tätä varattua summaa, 75:tä miljoonaa, ei välttämättä kokonaan pystytä käyttämään, niin kuinka suhtaudutte siihen, että selvitetäisiin vielä valiokuntakäsittelyssä nimenomaan taksiliikenteen osalta, että mikäli se summa ei kokonaan nyt kulu, niin voitaisiin laajentaa se tähän taksiliikenteeseen? Toisaalta haluan tässä kohtaa myös kiittää sitä avautusta, minkä valtiovarainministeri on tehnyt, että harkitaan palkkaverotuksen keventämistä, jolloin se näkyisi suoraan sitten ihmisten tilipussissa. Nämä keinot on kaikki otettava vakavaan pohdintaan, koska tämä tilanne tulee jatkumaan, aivan niin kuin edustaja Mattila tuossa aiemmin totesi. Me emme voi vaikuttaa tähän suureen ulkoiseen kuvaan, mutta niihin iskuihin, joita meidän yrittäjät, elinkeinoelä-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

mä, kansalaiset tästä saavat, meidän yhteiskunnan päättäjien on kyllä tehtävä kaikki mahdollinen, jotta ihmisten, suomalaisten, elämä säilyy hyvällä tasolla ja että yrittäjät pystyvät yrittämään ja ansaitsemaan sillä vielä leivän kotiinsa.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

**14.53 Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies ja arvoisa ministeri! Nyt meillä on käsitteilyssä ihan kirjaimellisesti nämä autoilun kalliit kustannukset. Se, että Suomessa kuljetukset ja liikennöinti toimivat, on ihan ensimmäinen ehto, jotta Suomi säilyy kilpailukykyisenä. Nyt käsittelemme tätä kuljetusyritysten määräaikaista tukea.

Kuljetusalahan onkin tosi iso ala, ja nyt tämä kuljetuspuoli koskee hirveän montaa asiaa. Tässä kerrotaan, että tukea saisi helmi—huhtikuulta, ja maksatus olisi sitten vasta marraskuussa. Minkä takia kesä jätetään tästä pois kokonaan? Silloinhan liikennettä on paljon. Helmi—huhtikuussa ei välttämättä ole vielä ollut polttoaineestoja niin paljon, kuin mitä esimerkiksi kesällä tulee olemaan yrityksissä, niin ihan kysyisin, miksi maksetaan vasta sitten marraskuussa?

Kyllähän nämä polttoainekulut ovat valtavan iso erä: noin kolmannes kuljetusyrityksen kuluista voi olla polttoainekuluja, ja se on todella iso erä. Kuljetuspuoli on hirveän iso ala: 150 000 henkilöä saa ihan suoraan leipänsä maantiekuljetuksista, ja se on todella iso määrä henkilöitä.

Tieverkko on tietenkin merkittävä asia kuljetuspuolella. Jos miettii raaka-aineita alku- ja loppupäässä, niin kyllähän ne aina kuljetetaan autoilla, kumipyörillä, teitä pitkin. Jos vertaa muihinkin väyliin, niin kyllä tieverkko on ihan merkittävin niistä. Jos ajattelee, että kokonaisuudessaan Suomessa on valtateitä, kantateitä, seutuyhdysteitä, katuja ja yksityistä tieverkkoa 480 000 kilometriä, niin se on todella paljon.

Ehkä haluaisin sitten vielä nyt painottaa, että olisiko nyt kuitenkin aika miettiä sitä, mitä perussuomalaiset on monesti ehdottanut: jos polttoaineen verotusta ihan reilusti alennettaisiin, niin sehän vaikuttaisi suoraan Suomen kilpailukykyyn, ja samalla tavalla se vaikuttaisi myös yksityisen puolen hintoihin ihan kovastikin. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

**14.55 Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitus toimii aikailematta ja tukee hankalassa tilanteessa olevia kuljetusyrityksiä. Tästä hallitus ansaitsee kiitoksen.

Määräaikainen polttoainetuki kompensoi helmikuussa 2022 alkanutta äkillistä polttoaineiden hintojen nousua tämän vuoden helmi-, maalisi- ja huhtikuun osalta. Esitys rakentuu sille ajatukselle, että yritykset olisivat ehtineet toukokuun alkuun mennessä siirtää kohooneet polttoainekustannukset asiakashintoihinsa. Tiedämme toki, ettei hinnankorotusten nopea läpivieminen ole aivan yksinkertainen asia. Tosiasia on myös se, että polttoaineiden hinnat ovat edelleen jatkaneet nousuaan.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen laskentaperusteissa on käytetty hyvästä syystä dieselöljyn hintaa, koska kuljetusyritykset käyttävät lähes yksinomaan dieselkäyttöisiä ajoneuvoja. Vuoden 2022 alusta lukien aina toukokuun loppuun asti dieselin hinta on noussut keskimäärin 53 senttiä. Maaliskuussa nousua kertyi 43 senttiä. Tämä on vasta toinen kerta 34 vuoden tarkasteluperiodilla, 1988—2022, kun dieselin hinta nousee yli 15 prosenttia yhden kalenterikuukauden aikana. Kyseessä on siis hyvin poikkeuksellinen tilanne, ja siksi

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

onkin erityisen tärkeää, että kuljetusyrityksiä tuetaan aikailematta ja että tilannetta seurataan jatkuvasti.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

**14.57 Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! Kuljetusalalla tämä hintakehitys on tuntunut tosi kovasti. Tilanne on ollut vaikea, kuljetusten välttäminen ei tietenkään ole mahdollista ja tehostamistoimetkin on aivan varmasti yrityksissä tähän mennessä jo tehty. Hintojen nousua on vaikea viedä hintoihin, ja siksi tämä väliaikainen tuki on perusteltu.

On oleellista muistaa, että kyseessä on kuitenkin tuki, joka edesauttaa pysymistä fossiilissa polttoaineissa, mutta se on samalla myös väliaikainen ja se kohdistuu tarkasti sinne, missä eniten sitä tarvitaan. Emme kuitenkaan voi pysyvästi tukea fossiilisia polttoaineita, ja onkin oleellista edistää myös kuljetusalalla sellaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja, jotka auttavat meitä irti fossiilisista polttoaineista. Kaasurekat, vetypolttoaineet, sähköpakettiautot, sähköbussit — osa näistä on jo täällä, osa on jo olemassa olevaa ja käytössä olevaa teknologiaa, ja moni niistä on tulossa ja yleistymässä pian. Emme varmasti Suomessa halua olla viimeisiä, jotka näitä käyttöön ottavat, vaan meidän kannattaa olla niiden etunenässä. On meidän suomalaiselle ammattiliikenteelle tärkeää, että myös näitä tuetaan ja polttoaineiden saatavuutta markkinoillamme parannetaan.

Täällä on puhuttu, tässä salissa, tässä käsittelyssä, myös polttoaineiden tilanteesta. On todellakin huomattava, että polttoaineiden laskeminen on äärimmäisen kallis toimi, eikä se välttämättä laskisi pumppuhintoja. Toisaalta asiantuntijat ovat kertoneet myös, että mikäli se laskisi hintoja, se voisi myös lisätä kulutusta, mikä sitten sen nostaisi takaisin korkealle. Myöskin se on kallis toimi, joka ei kohdistuisi erityisesti niille, jotka sitä tarvitsevat — tässä tapauksessa meillä on käsillä kuljetusalan kriisi — vaan se kohdistuisi tasaisesti kaikille. Mutta on selvää, että kun markkinatalous myös toimii niin, että hintojen nousu sääntelee sitä kulutusta, niin meidän tulisi myös löytää niitä keinoja, mitkä vähentävät meidän tarvetta kuluttaa fossiilisia polttoaineita. Yksityisliikenteessä niitä voi olla enemmän kuin ammattiliikenteellä. Esimerkiksi on esitetty tätä talviaikojen nopeusrajoitusten käyttöönottoa kesällä, joka olisi todella tehokas ja mielestäni helppo toimi.

Tässä myös edustaja Mattila toi esille tämän etätyösuosituksen. Sitä kannatan lämpimästi. Kaikki keinot, mitkä vähiten vaikuttavat kilpailukykyyn ja meidän elämänlaatuun, tulisi nopeasti ottaa käyttöön tilanteen helpottamiseksi.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Ja edustaja Sankelo.

**15.00 Janne Sankelo kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta on perusteltu.

On selvää, että polttoaineiden hinta on tällä hetkellä sietämättömällä tasolla, ja on mahdollista, että hinnat ovat tästä jopa nousemassa. Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jossa logistiikkakustannukset korostuvat erityisesti. Nyt on tehtävä kaikki, millä voidaan tätä tilannetta helpottaa. Talousvaliokunnassahan on tällä hetkellä käsittelyssä uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitteen alentaminen määräaikaisesti, joka myös tuo — oliko se suurin piirtein 12 senttiä — apua tähän tilanteeseen. Toivottavasti sekin nyt sitten tietyllä tavalla auttaa tähän.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

EU:han pyrkii tällä hetkellä strategisen autonomian kautta energiariippuvuuden katkaisemiseen Venäjästä, ja tämä ongelma, mikä Suomessa on, on globaali. Siltä osin polttoainneiden hinnat ovat korkealla muuallakin, ja tähän on nyt syytä reagoida.

Kiittelin tätä esitystä, jota täällä nyt käsitellään, mutta niin kuin otsikostakin näkyy, niin tähän on tehty kuljetusalan näkökulmasta ja tarpeista, ja siinä on suljettu pois muut toimialat — työmaat, rakennusala ja niin edelleen — jotka käyttävät kevyttä polttoöljyä koneissa ja laitteissa. Maataloudessahan tämä energiaveron palautusjärjestelmä on toisenlainen, ja sieltähän on itse asiassa maksettu tämä tuplapalautus nyt viime perjantaina. Mutta kuitenkin, kun tätä talousvaliokunnassa mietitään, niin kannattaa ainakin yleisenä huomiona todeta se, että kevyen polttoöljyn hintahan on noussut nyt suhteessa enemmän kuin dieselin. Eli käytännössä koneet ja laitteet, joita rakennustyömailla käytetään... Kallista lystiä on sekin, sitä on väistämättä tässä nyt mietittävä.

Sen huomion tekisin myös, että kun tässä kuljetustuen saamisen ehtona on liikennelupa, niin on myös syytä huomioida, että ihan laillista ja arvokasta työtä tehdään ilman liikennelupaakin. Eli jos ajetaan omaa tavaraa omilla koneilla, niin silloinhan tällaista lupaa ei tarvita.

Mutta joka tapauksessa tarpeita on paljon. En nyt sitä sano, että automaattisesti pystytään nämä kaikki toiveet huomioimaan, mutta haluan kiinnittää huomiota siihen, että polttoaineita käytetään muuallakin kuin kuljetuksissa, ja sama kustannuspaine on sielläkin.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Ja edustaja Mäkynen.

**15.03 Jukka Mäkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Kuljetusalan määräaikainen polttoainetuki on askel oikeaan suuntaan. Tuki koskisi maanteillä tapahtuvia tavara- ja henkilökuljetuksia — kiitos siitä. Mutta miksi taksiala on sivuutettu pois tuen piiristä? Eikö taksiala ole juuri sitä henkilökuljetusta, jota tämän polttoainetuen pitäisi koskea? [Arto Satonen: Kyllä!] Ja täytyy sanoa, että tässä hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta ei kuljetusalan tasa-arvoinen kohtelu nyt toteudu. Käytännössä esimerkiksi aamun koulukyyti linja-autolla saa tukea mutta iltapäivän paluu taksilla ei. Tai pakettiautolla hoidettu postinjakelu saa tukea, mutta taksilla sama työ ei saa tukea. Tällainen tukimalli on erittäin epäoikeudenmukainen, mistä myös Suomen Taksiliitto on antanut pettyneenä vastineensa.

Keskustelin juuri erään tutun taksiyrittäjän kanssa Vaasan ja Pohjanmaan tilanteesta taksialalla. Hän kertoi, että kollegat ovat lujilla kasvavien polttoainekustannusten kanssa. Varsinkin pitkillä matkoilla täytyy tosissaan miettiä, lähtekö ajoon enää ollenkaan. Häntä huolestutti myös se, jääkö tulevaisuudessa maaseudulle takseja lainkaan, kun matkat ovat pitkiä ja polttoainetta kuluu. ”Kuka kyyditsee maaseudulla asuvan mökinmummon?” voi olla hyvinkin pian ajankohtainen kysymys.

Monet taksialan yrittäjät ovat myös irtisanoneet palkollisiaan ja ajavat vain itse, jotta yrittämisestä jäisi edes jotakin käteen. [Mikko Lundén: Näin on!] Myös isompia tilatakseja on poistettu liikenteestä, koska korkeiden polttoainekustannuksien vuoksi sellaista ei kannata enää pitää. Jotkut taksiyrittäjät ovat siirtyneet sähköautoihin, mutta se ei poista pitkän kuljetusmatkan ongelmaa vaan toimii ehkä vain kaupunkikeskuksissa. Onkin aiheellista kysyä, mikä on maaseudun tulevaisuus, kun joukkoliikenne ei siellä toimi ja joillekin taksi on ainoa vaihtoehto pakollisessa liikkumisessa.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Arvoisa puhemies! Kela-taksien puolelle on heinäkuun alussa tulossa 5,8 prosentin korotus, mutta sekään ei yrittäjiä oikeastaan lohduta, koska Kela-kuljetukset on kilpailutettu niin tiukille, että hinnat ovat jo lähtökohtaisesti alakannttiin. Lisäksi tällaisille esteettömille autoille ei ole ainakaan vielä sähköistä vaihtoehtoa olemassa. Taksiala on vaikeuksissa, ja vaikka taksoja on juuri nostettu, ne eivät pysy kohoavien hintojen perässä. Tämä määräaikainen polttoainetuen evääminen taksialalta on epäarvostava, ja näin ei voi olla eikä saa olla.

Arvoisa puhemies! Polttoainetuki olisi erittäin tervetullut alalle, koska alkuperäinen taksiala — ennen Bernerin uudistusta — on vakavasti otettava yritysmuoto ja työllistää useita perheitä Suomessa. Siksi onkin nyt syytä lisätä tähän hallituksen esitykseen myös taksiala. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitos. — Edustaja Eskelinen.

**15.07 Seppo Eskelinen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on taas yksi hyvä työkalu tähän kustannuskriisiin ja tärkeä työkalu erityisesti kumipyöräliikenteen osalta. Siellähän liikkuu yli kuuden miljardin edestä tavaraa vuoden mittaan ja taidetaan yli kahden miljardin edestä polttoainetta käyttää. Tämä on sillä tavalla merkittävää, että kuljetusyrityksillä polttoainekustannukset ovat 20—30 prosentin luokkaa. [Mika Niikko: Ja tuen kokonaismäärä on viisi prosenttia kuluista — ei auta mitään!] Ja tietysti kaikki nämä nousseet kustannukset näkyvät tuolla meidän kaupan hyllyssä, kun käydään.

Sitten vielä tietysti toisena huomiona, että jossain vaiheessahan Saimaan kanavan sulkeminen siirtää kuljetusta raiteille ja kumipyörille, ja on arvioitu, että noin 55 000 rekkaa siten aikanaan maanteille siirtyy.

Kun tässä nyt näitä kustannusvaikutuksia lasketaan ja hallituksen sisällä arvioidaan, mitä seuraavaksi, niin logistiikka- ja kuljetustuki on minusta aika tärkeä. Itä- ja Pohjois-Suomessahan se on olemassa, ja se on tärkeä aluepoliittinen työkalu lähinnä yritysten kilpailukyvyyn osalta. Varsinkin nyt kun varautumisen ministerityöryhmä tekee työtä, niin ehkä tämä on yksi niitä työkaluja, mitä kannattaisi vähän pohtia tässä tilanteessa.

Sitten näitä pohdittavia ja vähän arveluttavia asioita:

Se 75 miljoonaa, minkä edustaja Könttä otti esille: Vaikka millä laskentakaavalla laskisi, niin kyllähän tässä työkaluja vielä siitä rahoituksesta on otettavissa käyttöön, ja minusta sitä nyt ministeriön pitäisi pohtia seuraavaksi. Tämä kolmen kuukauden jakso on aika lyhyt, ja ymmärrän sen perusteen, minkä ministeri totesi, mutta onko tarvetta tätä sitten jatkaa?

Toinen asia on se, että tästä jää nyt aika paljon ulkopuolelle sellaisia yrityksiä, jotka kuljettavat omalla kalustolla ympäri Suomea; siinä on esimerkiksi ikkunateollisuus, jolla on erikoisautot, jotka he ovat itse rakentaneet, ja siellä on katonrakentajat, jotka omalla erikoiskalustollaan kuljettavat. Kun nämä eivät ole rekisteröityneet sinne lupamenettelyyn, kun heillä ei varsinaisesti tarvetta ole siihen, niin he jäävät nyt ulkopuolelle. Se on minusta kilpailukykyasiakin silloin, kun hyvin eriarvoiseen asemaan yritykset joutuvat kilpailutilanteessa. Toivoisin, että ainakin siltä osin valiokunnassa tarkastelua tehtäisiin.

Ei mitään, lisää työkaluja käyttöön. Tämä on hyvä askel eteenpäin, vaikka ainahan näissä tietysti aukkoja tulee, [Puhemies koputtaa] ja se pitää niin kuin hyväksyä. [Mika Niikko: Hallitus kehuu hallitusta tästä aika heppoisesta esityksestä!]

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Essayah.

**15.10 Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tämä määräaikainen polttoainetuki on toki tarpeellinen, mutta täällä salissa on jo tullut puheenvuoroja, joissa on nostettu esille, että toivottavasti valiokunnassa pystyttäisiin vielä tekemään muutamia korjauksia, ja määrällisestihän tämä on kohtuullisen vaatimaton kädenojennus.

Tavara- ja henkilökuljetukset ovat tietenkin tärkeitä arjen sujuvuuden kannalta, mutta kyllä ne tällaisena aikana ovat myöskin huoltovarmuuskysymyksiä, ja täällä edustajat Sankelo ja myöskin Eskelinen edellä nostivat esille tämän ongelman, että tässä eivät ole mukana ne yrittäjät, jotka kuljettavat omalla kalustollaan, ja tästä oikeastaan, kun ministeri on vielä paikalla, pystyisikö hän vastaamaan, miksi tällainen raja on tehty? Varmasti on tiettyjä tarvikkeita ja tiettyjä toimialoja, joissa tämä kuljetettava tavara on sentyyppistä, että sitä ei sitten ihan mihin tahansa kuormaan pystytä laittamaan mukaan vaan siinä on ehkä erikoiset ja erityiset ajoneuvot, joilla tavaroita voidaan kuljettaa.

No, myöskin täällä polttoöljyn puuttuminen on nostettu hyvin esille, ja tietysti kaikkein suurimpana taksiala, joka jää nyt tämän tuen ulkopuolelle. Pidän tätä ongelmallisena juurikin haja-asutusalueitten ja maaseudun näkökulmasta. Meillä on paljon puhuttu siitä, että meidän liikennejärjestelmien tulisi olla yhteensopivia sillä tavalla, että esimerkiksi maaseudulla taksi voi olla yksi osa sitä ketjua, joka kuljettaa ihmisen paikasta A paikkaan B. Kun meillä taksiala on jo nyt kokenut kovia ja maaseudulla erityisesti alkaa olla suuri pula taksiyrittäjistä, niin se, että tätä kädenojennusta, edes pientä, ei sille puolelle tuotu, kyllä herättää myöskin kummastusta.

Täytyy huomioda se, niin kuin edustaja Eskelinenkin täällä mainitsi, että tulevaisuudessa Saimaan kanavan sulkeminen todellakin voi tuoda sinne maanteille sen 50 000—55 000 uutta rekkaa, ja siinä mielessä, kun ajatellaan Itä- ja Pohjois-Suomen tiestöä, tässä sen lisäksi, että muistetaan tätä alaa, olisi hyvä pitää myöskin huolta siitä infrasta, jolla sitten kalusto siellä tien päällä kulkee.

Ehkä vielä viimeisenä asiana nostaisin keskustelun polttoaineveron alennuksesta: Kristillisdemokraatit ovat halunneet koko tämän hallituskauden ajan muistuttaa siitä, että paitisi että taustalla on globaali hinnan nousu, taustalla on myöskin hallituksen heti kauden alussa tekemä veronkorotuspäätös — hallituksen tekemä veronkorotuspäätös. Tämä veronkorotuspäätös nostaa polttonesteitten hintaa joka ikinen vuosi, ja KD on esittänyt loogisesti, että se olisi siitä purettava päältä pois. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitos. — Edustaja Laakso poissa, edustaja Heikkinen poissa. — Edustaja Juuso.

**15.13 Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies ja ministeri! Muutama huomio tästä esityksestä.

Hallitus on tässä lisätalousarviossaan budjetoinut sen 75 miljoonaa tähän, ja kuitenkin SKAL on laskenut, että tämä viiden prosentin korotus näille helmi—maalis—huhtikuun ostoille tekee noin 30 miljoonaa, joten kysyn ministeriltä, onko tarkoitus, että tätä tukea mahdollisesti jatketaan myöhemmin, vai miksi tämä korotus on tässä vain tämä viisi prosenttia, koska jos halutaan se koko summa käyttää, mitä on budjetoitu, niin sen pitäisi olla noin 11—12 prosenttia.

Sitten tässä esityksessä oli myöskin tiettyjä rajoituksia, mitkä kohdistuvat muun muassa siihen, että jos yrittäjällä on verovelkaa, niin hän ei voisi saada tätä tukea. Nyt kun korona

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

on kurittanut monia yrittäjiä tosi kovasti ja siellä saattaa olla verovelkaa, mikä liittyy näihin korona-ajan tappioihin, niin toivoisin, että valiokunnassa tarkasteltaisiin näitä rajoituksia hieman tarkemmin ja mietittäisiin, kohdistuvatko ne oikeudenmukaisesti.

Tässä perussuomalaisten edustajat Mäenpää ja Mäkynen hyvin toivat esiin tämän tak-sialan, ja erityisesti Mäenpää nosti nämä oppilaskuljetukset esiin. Elikkä tilataksilla tai pik-kubussilla oppilaita kuljettavat yrittäjät ovat eri asemassa, ja itsekin koen, että tämä on epä-oikeudenmukaista. Myös tältä osin olisi erittäin hyvä, että tätä esitystä tarkasteltaisiin ja ehkä sorvattaisiin vielä vähän siellä valiokunnassa. Korona on kurittanut taksiautoilijoita tosi kovalla kädellä jo nyt, ja vielä se, että tätä tukea ei myönnetä taksiautoilijoille, niin on-han se isku vyön alle. Toki Kela on tehnyt näihin Kela-kyytien hintoihin korotuksen, 5,8 prosenttia, mutta sehän koskee vain osaa taksiautoilijoista. Ei kaikilla ole näitä Kela-kul-jetuksia etenkin täällä etelässä.

Sitten kommentoin myöskin tätä veronalennusta, mitä perussuomalaiset ovat perään-kuuluttaneet pitkään, että polttoaineverotusta laskettaisiin. Kuten myöskin edustaja Essay-ah tässä toi esiin, toivomuksena on ollut, että sitä laskettaisiin, jotta se polttonesteen hinta laskisi kaikille. Meille on kerrottu valtiovarainministerin suulla, että sitä ei voi tehdä, kos-ka se ei välttämättä näkyisi pumppuhinnoilla, ja olen yrittänyt mielessäni hakea siihen jo-takin järkeä, että miten niin ei näkyisi pumppuhinnoilla. Miksi se muissa maissa onnistuu veroja alentamalla mutta Suomessa ei onnistuisi? No, edustaja Pitko tässä piti äskettäin vihreiden puheenvuoron tästä, ja kun hän mainitsi, [Puhemies koputtaa] että se veronalen-nus voisi lisätä sitä kulutusta, niin nyt ymmärsin kyllä, miksi sitä veronalennusta ei voi teh-dä. Elikkä ilmeisesti vihreät kiristävät tässä hallitusta taas. [Mika Niikko: Juuri näin! Vih-reiden panttivankina keskusta taas!]

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Ja nyt ministeri Lintilä, kaksi minuuttia.

**15.17 Elinkeinoministeri Mika Lintilä:** Arvoisa herra puheenjohtaja! Sanon heti tuohon lopetukseen, ettei kukaan kiristä ketään. Kyllä jokainen tietää, kuinka vaikea tämä tilanne on, ja kyllä tässä ihan samaa tuskaa jaetaan.

Tämä malli, jota nyt lähdetään hakemaan — kyllä minä tunnistan erittäin hyvin näissä puheenvuoroissa esille tulleet ongelmat. Ihan samoja ongelmia käytiin läpi valmistelun ai-kana erilaisissa muodoissa. Oikeastaan se lähtökohtahan tähän oli huoltovarmuustekijä, ja sitä kautta me päästiin siihen, että ollaan tässä komission Ukraina-puitesäädöksen muka-na, eli sitä ei tarvitse notifioida erikseen, ja tämä on yksi syy, minkä takia tässä on tiettyjä rajoituksia tullut eri toimialojen osalta.

Tässä tuli useammassakin puheenvuorossa esille taksit. No, tässä tuli muun muassa edustaja Kivirannan omassa puheenvuorossa esille, että on tietyllä lailla tavallaan lähdet-tävä siitä, että taksit pystyisivät laittamaan näitä hintoihin. STM nostaa omalla puolellaan sen 5,8 prosenttia. Samaten tuli esille se, miksi se on helmi—huhtikuu. Lähtökohta-ajatuk-sena on se, että sen kolmen kuukauden aikana olisi pystynyt kuljetuskustannusta siirtä-mään hintoihin. Se on vaikeata, kyllä minä tiedostan sen erittäin hyvin.

Sitä, miten tämä jatkuu, kukaan ei tällä hetkellä tiedä. Oma käsitykseni on, että me ei olla vielä nähty polttoaineitten hintahuippuja, ja taitaa olla, että mentiin hinnoissa reilu 70–80 senttiä alaspäin, kun tulivat ensimmäiset vaatimukset, että pitää ruveta veroja tiputta-maan, ja samaan aikaan seuraavassa lauseessa sanotaan, että valtio velkaantuu.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Mutta tämä on erittäin monisyinen asia. Tässä on tietyllä tavalla haluttu antaa myös valiokunnalle liikkumatilaa, eli mikäli valiokunnan käsittelyssä tulee ilmi selkeitä muutostarpeita, niin itse asiassa tämä budjetoitu 75 miljoonaa antaa siihen jossakin määrin myös mahdollisuuksia, eli niitä voidaan tulla käyttämään.

Sitten edustaja Mattila kysyi etätyösuosituksesta. En osaa sanoa, etätyösuositus on sosiaali- ja terveysministeriön puolella, mutta ainakaan sote-ministeriryhmässä siitä ei ole keskusteltu.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.19.

---

Keskustelua jatkettiin kello 16.55.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

**16.55 Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä esitys kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoaineen kustannustuesta on vähän samanlainen kuin nämä hallituksen muutkin vastaavat esitykset. Olen kiinnittänyt huomiota siihen, että ne ovat eräänlaisia postimerkkipaikkauksia: sinänsä periaatteessa esityksinä hyvinkin kannatettavia tukia, jotka auttavat akuutissa kriisitilanteessa johonkin ongelmaan tai osaan siitä ongelmasta, mutta eivät kuitenkaan kokonaisvaltaisesti eivätkä kaikkia. Joku aina putoaa näiden tukitoimenpiteiden ulkopuolelle. Tämä sama ilmiö oli esillä aikanaan koronatuissa, joita ei pystytty maksamaan tasapuolisesti kaikille, jotka kärsivät näistä koronarajoituksista. Nytkään tässä muuttuneessa maailmantilanteessa ja polttoaineen kallistumisen myötä ei hallitus ole lähtenyt tällaisiin laajoihin toimenpiteisiin, mihin muualla Euroopassa on lähdetty, eli kokonaisvaltaisiin polttoaineeveron laskemisiin.

Nyt tässä mainitussa kuljetusalan tukipaketissa, kuten useat ovat jo sanoneet, taksiala putoaa kokonaan välistä sillä perusteella, että se voitaisiin siellä siirtää helpommin hintoihin. No, olisiko pitänyt sitten miettiä joku sellainen muu tukitoimi, joka ei olisi niin helppo siirtää hintoihin? Taksivuudistuksen jälkeen taksiala ylipäänsä on hätää kärsimässä. Sieltä on lähtenyt toimijoita, ja kilpailu on paikoitellen hyvin epätervettä. Siellä ollaan jo valmiiksi ongelmissa ilman mitään polttoaineen hinnannousuakin.

Toivonkin, että valiokuntakäsittelyssä tähän taksialan ahdinkoon, kuten myös tähän laajempaan polttoaineiden hinnannousun aiheuttamaan elinkeinoelämän ongelmatiikkaan, löydettäisiin ratkaisuja.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

**16.57 Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Todellakin, niin kuin edustaja Mäkelä sanoi, tähän polttoaineiden jatkuvaan hinnannousuun joku ratkaisu täytyy löytyä. Kuten kaikki tiedämme, niin parhaillaan on menossa sellainen suunnitelma, jonka mukaan

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Euroopan unionissa oltaisiin päästökauppaan ottamassa mukaan myös liikennepolttoaineet ja talojen lämmitykseen liittyvät polttoaineet. Ja nyt on reilumpaa sanoa asiat niin kuin ne ovat eikä kaunistalla niitä. Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että kun polttoaineiden jakelijat eli huoltoasemayrittäjät joutuvat ostamaan päästöoikeuksia myymälleen polttoaineelle, se tulee nostamaan liikennepolttoaineiden hintaa noin 40—50 senttiä nykyisestä. Kaikki tämä päästökaupan mukaan ottaminen: Siinähan on periaatteessa, kun tarkalleen sanotaan asia, kysymys siitä, kuinka paljon kansakunta tuottaa hiilidioksidipäästöjä ilmaan ja kuinka paljon sitten on hiilinieluja ja ovatko nämä päästöt ja nielut tasapainossa. Suomellehan ne on laskettu väärin. Minä olen siitä puhunut niin monta kertaa enkä lakkaa puhumasta, ennen kuin tämä virhe oikaistaan.

Ja tässä näemme, arvoisa puhemies, mitä se tarkoittaa, kun tahallaan, tietoisesti ympäristöministeriö on vääristellyt tietoja ja antanut suomalaisista väärän tiedon sinne ilmasto-paneeliin. 15 miljoonaa tonnia on meillä turhia päästöjä, joista me maksamme tästä eteenpäin ostamalla lisää päästöoikeuksia, ja nyt kun tämä päästökauppa laajenee, niin suomalaisten kurimus, suomalaisten erittäin, erittäin epäoikeudenmukainen huono asema vain pahenee. 40—50 sentin polttoaineen hinnankorotus tulee olemaan katastrofi kaikille suomalaisille pois lukien ne ihmiset tässä maassa, joilla on varallisuutta niin paljon, että heillehän on herttaisen yhdentekevää, paljonko se polttoaine maksaa — maksakoon vaikka kymmenen euroa litralta, niin autolla ajetaan edelleen. Lapsiperheille, eläkeläisille, pienituloisille, niille henkilöille, jotka välttämättä työnsä takia pitkien välimatkojen Suomessa tarvitsevat autoa, kun julkisen liikenteen kulkuneuvoja ei ole — siellä ei ratikka kulje eikä edes junaratoja ole eivätkä bussit enää kulje, siellä on pakko olla henkilöauto — näille perheille, näille ihmisille, olkoon perheellinen tai yksinäinen ihminen, se on kamala juttu.

Meillä on jo tänäpäpä, arvoisa puhemies, sellainen tilanne, että hyvä ystäväni, joka on Parikkalassa koulun rehtorina, kertoi, että hänellä oli tuntiopettajien paikkoja auki, ja he sanoivat, että he mielellään olisivat tulleet töihin, mutta kun on se matka, minkä he joutuvat työmatkan takia ajamaan opettaakseen muutamat tunnit lukiossa ja ylä- ja ala-asteella, eikä se annettu tulo, mikä kertyy heille tuntiopettajan työstä päivässä, riitä kattamaan kunnolla polttoainekuluja. Elikkä me olemme itse ajaneet sellaiseen miinaan, josta emme millään meinaa päästä irti, ja ainoa oikea tapa mennä eteenpäin on oikaista nämä päästökaupan virheet. Mehän olemme lähes hiilineutraaleja. Kun me nuo metsähommat hoidamme kuntoon, niin että meillä ovat päästöt ja nielut tasapainossa, me pääsemme tästä asiasta nol-lakustannuksilla.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Eestilä poissa, edustaja Kiljunen, Kimmo poissa. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

**17.00 Pekka Aittakumpu kesk:** Kiitos, arvoisa puhemies! Olemme todella tärkeän asian äärellä. Jos meillä maanteillä kulkeva liikenne Suomessa pysähtyy, niin käytännössä koko maa pysähtyy. Noin 90 prosenttia, elikkä reilusti valtaosa tavaraliikenteestämme, kulkee maanteillä kumipyörien päällä. Suomi on pitkien välimatkojen maa, ja jos eurooppalaisittain verrataan, niin meillä myöskin esimerkiksi tuotetta kohden kertyy enemmän kuljetuskilometrejä kuin muualla.

Maanteiden kuljetusliikenne on täten Suomen kilpailukyvyn kannalta hyvin merkittävä, ja on huomattava, että polttoainekustannusten osuus voi olla yli 40 prosenttia kuljetusyrityksen kustannuksista. Nyt, niin kuin on todettu, Venäjän helmikuussa aloittaman hyök-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

käyssodan takia polttoaineiden hinnat ovat olleet rajussa nousussa. Maailmanmarkkinahintojen nousulle ei loppua valitettavasti ole näkyvissä aivan heti, ja tilanne on todella aiheuttanut kuljetusyrittäjille suuria maksuvaikeuksia. Kuitenkin kuljetusten tulee pyöriä kaikkialla Suomessa, sillä muuten meiltä loppuu kaupoista ruoka ja muukin tavara ja palvelut.

Jo viime maaliskuussa kuljetusbarometriin vastanneista kuljetusyrittäjistä 87 prosenttia ennusti kannattavuutensa alenevan entisestään ja yhdeksän kymmenestä sanoi, että polttoaineen hinnannousu uhkaa heidän yrityksensä tulevaisuutta. Yli kolmasosa oli jo laittanut vähintään osan kuljetuskalustostaan seisontaan tilanteen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Parhaillaan eduskunnan käsittelyssä on jakeluvetoisuuden väliaikainen alennus, joka laskee dieselin hintaa arviolta 12 senttiä. Tämä nyt käsittelyssä oleva kuljetusalan tuki on tärkeä osa tätä kokonaisuutta, sillä kuljetusallalla käytettävä polttoaine on yli 95-prosenttisesti juuri dieseliä. Näiden tukien säätäminen ja kohdentaminen ei ole aivan yksinkertaista, ja on hyvä, että hallitus on nyt pystynyt muotoilemaan tämän käsittelyssä olevan tuen, joka kohdentuu maanteillä tapahtuviin sekä tavara- että henkilökuljetuksiin. Autoilijoita hallitus on tukenut myös työmatkavähennystä korottamalla. Hallitus on siis tehnyt kuljetusallalle monia toimia: tämän uuden 75 miljoonan euron kustannustuen tyypin tuen, eduskunnassa käsittelyssä olevan jakeluvetoisuuden alennuksen sekä ammattidieselin, joka on myös laitettu valmisteluun.

Kuljetusalan ja autoilijoiden tueksi pitää olla valmis myös uusiin toimiin. Autoilijoita on vuosikymmenten aikana verotettu liiankin raskaasti. Meidän pitää pitää Suomen pyörät pyörimässä.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

**17.03 Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tähän edustaja Hoskonen esille ottamaan problematiikkaan liittyen EU:n liikenteen ja merenkulun päästökauppaan voin kertoa, että tästä on hyvin tuoretta suuren valiokunnan päätöstä, tältä päivältä:

Eli suuri valiokunta tänään käsitteli asiaa otsikolla ”Päästökauppaa koskeva direktiiviehdotus on tärkein ja kustannustehokkain EU:n ilmastopolitiikan väline”. Tämä otsikko ehkä kuvastaa valtioneuvoston ja hallituspuolueiden linjaa tähän asiaan, joka on varsin myönteinen verrattuna siihen, mitä edustaja Hoskonen äsken esitti. On hyvä tietysti, että hallituksen puolellakin jonkinlainen järjen ääni kuuluu.

Suuri valiokunta tosiaan toi esille, että hallituksella on tiettyä kriittisyyttä liittyen tähän päästökauppaan. Siellä painotetaan tiettyjä asioita ja otetaan huomioon tiettyjä asioita, mutta kuitenkin Suomen pitäisi tukea tasapainoisen neuvotteluratkaisun aikaansaamista. Ja Suomi kannattaa yksiselitteisesti tämän pohjaesityksen pohjalta päästökaupan ulottamista meriliikenteeseen, vaikka tieliikenteen puolella onkin tiettyjä varauksia. Eli tämä on nyt valitettavasti Suomen virallinen linja, jonka suuri valiokunta tänään vahvisti.

Perussuomalaiset esittivät yksiselitteisesti, ettei Suomen tule ulottaa päästökauppaa tie- ja meriliikenteeseen — meidän ei tule suostua siihen — ja äänestyksessä tässä kävi kuitenkin niin, että hallitus äänesti sen nurin yksimielisesti ja muut oppositio puolueet äänestivät tyhjää, paitsi yksi kokoomuslainen hallitusrintaman mukana.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

**17.05 Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Ammattiliikenteelle annettava energiatuki polttoaineen hinnan alentamiseksi on ihan hyvä ja perusteltu, en sitä vastusta, en tietenkään. Jotta Suomi menestyy ja Suomi pysyy kunnossa, se tarkoittaa, että pyörät pyörivät, puuta kulkee, tavaraa kulkee ja ihmiset liikkuvat työmatkoilla ja monilla muilla matkoilla, se on äärimmäisen tärkeä asia. Mutta jos me jatkamme tätä tukikehitystä, tukirulettia edelleen, niin kuin ilmeisesti pitää jonkun aikaa jatkaakin, niin tämä ei lopu koskaan, ellei me aidosti puututa niihin perusteisiin. Eihän se voi olla niin, että joku ilmastoprofessori Markku Ollikainen jatkuvasti saa tätä disinformaatiota levittää. Luin 5. päivä kesäkuuta sanomalehti Karjalaisesta ison artikkelin, jossa hän vakuutti taas ääni väristen, naama totisena, että meillä metsät ovat nyt päästölähteitä ja kaikki menee väärinpäin ja maailma menee piloille. Eihän se niin ole. Jos lasketaan vaikka Metsäntutkimuslaitoksen, nykyisen Luonnonvarakeskuksen, tilastoista, paljonko meillä on hakattu esimerkiksi vuosina 2000—2020, niin keskimääräinen vuotuinen hakkuumäärä — huom. keskimääräinen, siellä on huippuvuotia, siellä on hyvin rauhallisia vuosia metsien hakkuissa ollut — on ollut hieman vajaa 70 miljoonaa mottia — 68,7 miljoonaa mottia muistaakseni oli keskiarvo, itse sen laskin. Jää hieman alle 70 miljoonan motin. Ja kun kasvu on tällä hetkellä noin 105 miljoonaa mottia per vuosi, niin se kuvaa sitä, että meillä on edelleen sitä hiilinielua valtavasti. Hiilinielu kasvaa, hiilivarasto kasvaa. Totta kai siinä on vuosittaisia, yksittäisiä heittoja, mutta yhden vuoden perusteella ei saa johtopäätöksiä koskaan missään tilastossa tehdä. Pitää uskaltaa katsoa pitkä trendi, miten kehitys menee eteenpäin.

Tässä on juuri se ongelma, että ilmastoaktivistit, nimenomaan Markku Ollikaisen johdolla, tätä disinformaatiota levittävät, ja on murheellista, että esimerkiksi Yleisradio ei millään pääse kertomaan näistä asioista, miten ne oikeasti ovat.

Jos Suomi haluaa aidosti olla ilmastoneutraali, niin ensimmäinen vaihe, jotta tällaisia keskusteluja, mitä nyt parhaillaan käymme polttoainetuesta ammattiliikenteelle... Ensimmäinen askel siihen suuntaan on oikaista nämä päästökaupassa olevat virheet, jotka Suomi tietoisesti on tehnyt. Ja mitä varten ne virheet on tehty sinne? Minä kerron senkin, arvoisa puhemies: ne on tehty sitä varten, että tämä ilmastoaktivistiliike, joka edustaa pitkälti Vihreää liittoa, haluaa saada tällä keinoin ratkaisukeinoiksi metsien lisärauhoituksen, turvepeltojen viljelyn lopettamisen ja soiden käytön totaalisen kiellon. Sehän johtaisi Suomen katastrofiin, koska jos metsiä rauhoitetaan, niin tuhoamme samalla hiilinielun, eli kasvavasta, menestyvästä hiilinielusta pikkuhiljaa tulee päästölähde, kun siellä ei saa tehdä mitään, ja sitten kun turvepeltojen viljely kielletään, soiden käyttö kielletään, niin hiilidioksidin määrä, mikä nyt on tullut esimerkiksi sieltä ojitetuilta soilta tai turvepelloilta... Kun suoajat peitetään, niin se hiilidioksidituotanto loppuu mutta alkaa valtava metaanin tuotanto, ja se on 40 kertaa pahempi kasvihuonekaasu kuin hiilidioksidi.

Näillä disinformaatioilla, väärillä tiedoilla, Markku Ollikainen informoi jatkuvasti. Hän oli hallitusneuvotteluista asti tätä tietoa levittämässä, mutta kukaan ei viitsi tässä oikaista tätä tietoa. Missä on Suomen tutkiva journalismi? Kaikki valtakunnan media Yleisradiosta ja Hesarista lähtien tätä samaa mantraa hokee. Kysymys kuuluu, arvoisa puhemies: kuinka monta kymmentä miljardia me haluamme maksaa turhasta suomalaisten veroeuroja Eurooppaan ostamalla sieltä päästöoikeuksia? Nyt varsinkin, jos tulee liikennepolttoaineiden mukaanotto päästökauppaan, samoin rakennusten lämmittäminen, sanokaa minulle, hyvät paikalla olevat edustajat, millä ihmeellä me sen maksamme. Tämä jo nostaa vuokrat niin valtavan korkealle, että lapsiperheet, pientä eläkettä nauttivat, pientä palkkaa nauttivat ihmiset, joilla on muitakin menoja paljon, joutuvat välittömästi tilanteeseen, joka on heille

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

aivan ylivoimainen. Ja on aivan turha kuvitella, kun lähes 10 miljardia tänäkin vuonna velkaannumme, että valtiolta siihen apua löytyisi. Euroopan unioni, jos haluaa jatkaa omaa toimintaansa kansojen vapaaehtoisena yhteenliittymänä, joka perustuu lakiin ja oikeuksien kunnioittamiseen, ei voi jatkaa näin.

Vaikka me hakkaisimme kaikki Suomen metsät pois... Nythän on puhuttu siitä, että meidän pitäisi bioenergiaan siirtyä. Bioenergiaan Suomi varmasti siirtyy sen, minkä se pystyy, mutta meidän on oltava rehellisiä itsellemme, että laskemme nielut oikein, kasvavan metsän määrän oikein ja jalostamme puuta, teemme puutaloja, teemme vähempiarvoisesta puusta energiaa ja niin edelleen. Vaan kun tämä on mennyt tällaiseksi informaatiosodaksi, jossa Markku Ollikainen saa vain kertoa yhdensuuntaista totuutta ja muiden on oltava hiljaa, kun ei sinne tiedotusvälineeseen pääse millään, niin kysyn teiltä, arvoisat Suomen kansanedustajat: Miten paljon me tätä arvotonta näytelmää haluamme katsella? Ja kuinka monta lisäbudjettia me vielä teemme erilaisten tukioperaatioiden läpiviemiseksi? Tästä salista ei löydy semmoista edustajaa, jolla on sydäntä sanoa jollekin eläkeläiselle tai lapsiperheelle, että ajakaa vain sillä autollanne edelleen, kun dieselpolttoaine tai bensa maksaa neljä euroa. Tällä menolla sitä kohti mennään. Ei ehkä neljään koskaan päästä, eikä toivottavasti koskaan päästäkään, mutta kolme euroa on jo lähellä, kun tulee päästökaupan laajennus liikennepolttoaineisiin. Sitten näitä tällaisia tarinoita on paljon. Minua on harmittanut koko tämän vaalikauden tämä ilmastohumppa, kun tämä ei perustu totuuteen.

Esimerkkinä talousvaliokunnasta tältä päivältä — arvoisa puhemies, yksi esimerkki vielä: Kun puhutaan liikennepolttoaineiden biojakeen vähentämisestä, mistä parhaillaan lakia tässä talossa on käsitelty — elikkä sitä biojakea vähennetään, jolloin polttoaineen hinta hieman laskee, arvion mukaan 10—15 senttiin, siihen väliin se sattuu — mitä se biojake tarkoittaa? Se pääosin tulee Kaukoidästä: 49 prosenttia muistaakseni tulee Kaukoidän suunnalta. Afrikasta ei juurikaan tule, Yhdysvalloista tuli 18 prosenttia, Etelä-Amerikasta jonkin verran. Kuka vielä tässä salissa ilkeää sanoa, että tällä keinoin me pelastamme ilmaston, rahtaamalla tämmöistä tavaraa ympäri maailmaa laivoilla tai muilla välineillä, jotka tuottavat ilmakehään valtavat päästöt? Eipä taida siinä ilmakehä säästyä. Vain jonkun ilmastoprofessori Ollikaisen hymy levenee, kun hän tietää, että pystyy tätä hommaa pyörittämään ja eduskunta on nöyränä poikana hänen jalkojensa juuressa.

Näin ei voi jatkaa. Suomi menee kohta konkurssiin, jos ei tässä järki tähän peliin löydy. Mutta sen minä tiedän sydämessä, että tämä on väärin ja siitä pitää eduskunnan nousta takajaloilleen ja sanoa, että tämä ei käy.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

### **6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 89/2022 vp

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

### *Lähetekeskustelu*

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Tässä yhteydessä lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Kurvinen, olkaa hyvä.

### *Keskustelu*

**15.20 Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen** (esittelypuheenvuoro): Herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain sekä muutaman muun lain muuttamisesta. Kyseisellä esityksellä eläimistä saatavista sivutuotteista annetulla lailla toimeenpannaan EU:n asetus eläimistä saatavista sivutuotteista. Tässä lainsäädännössä on kysymys muuhun kuin elintarvikekäyttöön tarkoitettujen tuotteiden käytöstä, ja siinä on myös hävitystä koskevia kriteerejä. Sen soveltamisala on hyvin laaja. Eläimistä saatavia sivutuotteita koskevan lainsäädännön tarkoitus on eläintautien leviämisen ehkäisy. Varmasti koronan jälkihännessä kaikki ymmärtävät, miksi nämä asiat ovat tärkeitä, ja meillä on näitä uusiakin eläimistä ihmisiin leviäviä tauteja ilmennyt.

Puhemies! Tällä hallituksen esityksellä tehdään EU:n virallista valvontaa koskevan asetuksen edellyttämät muutokset, jotka ovat lähinnä teknisiä. Viranomaisjärjestelmän ja viranomaisten välinen tehtävänjako säilyisi ennallaan.

Lisäksi tällä esityksellä toimeenpannaan mahdollisuus käyttää liha-luujauhoa polttoaineena ilman jätteenpolttolainsäädännön vaatimusten noudattamista. Liha-luujauhon polttoainekäyttöä koskevat vaatimukset vastaisivat lannan polttoainekäytön vaatimuksia.

Lisäksi niin sanottu entisten eläinperäisten elintarvikkeiden ja ruokajätteen käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan koskeva kieltä selkiytetään afrikkalaisen sikaruton torjuntaan liittyen. Erittäin vakava ja iso asia, josta toivoisi, että ihmiset enemmänkin olisivat tietoisia, että tämä sikarutto ei Suomeen leviäisi. Sitä on ihan meidän lähialueillammekin, ja tässä pitäisi kyllä elintarvike- ja bioturvallisuus nykyistä paremmin huomioida, että matkailun myötä ja sieltä tuotavien elintarviketuotteitten myötä ei vain leviä tämä erittäin hankala eläintauti Suomeen.

Lakiin lisättäisiin tällä esityksellä toimien luotettavuuden selvittämistä koskeva säännös. Vastaavasti muutettaisiin Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia tähän liittyen.

Lisäksi hallinnollisiin pakkokeinoihin ehdotetaan lisättäväksi seuraamusmaksu, jolla voitaisiin nopeammin reagoida mahdollisiin laiminlyönteihin.

Esityksellä rajoitetaan mahdollisuutta hävittää hautaamalla maahan ja toimittamalla kaatopaikalle vesiviljelylaitoksilta ja kalaa käsitteleviltä elintarvikelaitoksilta peräisin olevia kaloja ja kalanperkeitä. Tässä taustalla on EU:n komissiolta saatu huomautus, jonka mukaan Suomi on sallinut EU-lainsäädännön vastaisesti kalasivutuotteiden maahan hautauksen ja kaatopaikoille toimittamisen rajoituksetta. Kyseiset kalasivutuotteiden hävitysmuodot olisivat edelleen sallittuja erikseen asetuksella määrättyllä, niin sanotulla syrjäisel-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

lä alueella sekä pienten viikoittaisten määrien osalta. Rajoitus ei koskisi luonnonkaloista alkutuotannossa saatavia kalasivutuotteita.

Puhemies! Kokonaisuutena siis joiltain osin, esimerkiksi liha-luujauhon polttamisen osalta, voimme puhua, että vähän sääntely vähenee ja kevenee ja tulee mahdollisuuksia, sitten hieman tiukkenee kalanperkeitten osalta sääntely.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Hoskonen.

**15.23 Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille seikkaperäisestä esityksestä. Valkeni kerralla, miten tämä asia oikeastaan on. Ainoa asiointila, mistä minä tämän asian tiimoilta olen hieman murheellinen, on se, että tämä eurooppalainen maatalouspolitiikka menee kyllä sellaiseen suuntaan, että tässä ollaan luomassa valtavasti byrokratiaa. Kun lukee tuonkin esityksen, mistä ministeri äsken ansiokkaasti meille kertoi, niin olen siitä murheellinen, että valtavaa byrokratiaa luodaan joka puolelle. Tämä on aivan uskomatonta.

Olen esimerkiksi seurannut tuolla talousvaliokunnan puolella näiden erilaisten ilmastotavoitteiden toteuttamista ja siihen liittyvää byrokratiaa, jota suunnitellaan. Minä pahoin pelkään, että tässä asiassa käypi kohta niin, että Euroopan unioni alkaa olla semmoinen järjestelmä, jossa tehdään valtava määrä ympäristövaikutusten arviointia, valtava määrä hankkeiden vaikutusten arviointia, sitten istutaan komiteoissa yöt ja päivät ja mietitään, mitä voitaisiin vielä tehdä, ja sen jälkeen vielä on yksi komitea, joka toteaa, että on saavutettu loistavia tuloksia tässä komiteatyössä. Että pikkusen minua pelottaa tämä tilanne, ja varsinkin kun katsoo noita ilmastopoliittisia esityksiä, mitä nyt tänäkin päivänä EU:sta tulee liittyen esimerkiksi uusiutuvaan energiaan koskien ministerin toimialaa — tämä metsien käyttö ja siihen liittyvät asiat — niin olen hyvin peloissani siitä, mitä sieltä meille tulee leekaan liittyen esimerkiksi uusiutuvan energian käyttöön taikka metsien käyttöön yleensä. Niihin asioihin kun tulemme sitten aikanaan tässä salissa palaamaan, niin ne ovat niin painavia asioita, että niihin verrattuna tämä asia on pieni lilliputti.

Sinänsä tärkeä asia, mutta ihmettelen vain, että tähänkin on onnistuttu ymppäämään tuonne sisälle melkoinen valvontaorganisaation vaatimus, että pitää tehdä tällä keinoin ja tuolla keinoin.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Piirainen.

**15.25 Raimo Piirainen sd:** Arvoisa puhemies! Nyt en ole ihan varma, liittyykö tähän lakiesityksen aiheeseen, mutta ollaan maatalousvaliokunnassa keskusteltu hylkeen hyödyntämisestä. Se taitaa semmoisessa direktiivissä olla, että sille ei pysty nyt tässä vaiheessa tekemään mitään, mutta kun pyyntilupiakin annetaan, niin niitä ei edes tulla käyttämään sitä määrää, mikä on lupia myönnetty, koska hävittäminen on hankalaa. Jos niistä joitakin sivutuotteita saisi myytyä, taljaa, nahkaa ja tämmöistä, niin se saattaisi olla yksi keino myös siihen, että niitä metsästettäisiin sitten ainakin se lupamäärä. Mutta en tiedä, onko tällä mahdollista puuttua siihen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

### 7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 90/2022 vp

#### *Lähetekeskustelu*

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä yhteydessä enintään se 30 minuuttia. Asian käsitellyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Kurvinen, olkaa hyvä.

#### *Keskustelu*

**15.26 Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen** (esittelypuheenvuoro): Herra puhemies! Kysymyksessä on ensimmäinen kalastuslainsäädäntöön ja kalastuspolitiikkaan liittyvä esitys, jonka maa- ja metsätalousministerinä teille täällä eduskunnassa annan ja esitän hallituksen puolesta. Kysymys on hallituksen esityksestä laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta. Tämän kehyksenä on se, että samalla tavalla kuin maatalouspolitiikka on täysin unionin yksin omassa toimivallassa, eniten harmonisoitu hallinnonala, myös kalastuspolitiikka on unionin päätösvallassa voi sanoa täysin. Minullakin koittavat sitten tuossa syksyllä kovat paikat, kun päätetään näistä kiintiöistä ja kalastuksen suunnasta, ja se on hyvin intohimoja herättävä aihepiiri.

Itsekin olin tuossa viikonloppuna Lapin-kierroksella Lapin luonnonvara-asioitten parissa, ja siellä muun muassa Tornionjoella keskustelimme lohiasioista. Tässä on tiettyjä jännitteitä vaelluskalojen osalta aina meidän kansallisessa kalastuspolitiikassamme, meidän kannaltamme kalastuksessa, toisaalta joilla tapahtuvan kalastuksen osalta ja toisaalta merellä tapahtuvan osalta, ja meidän tehtävämme on sitten poliittikkoina löytää tasapainoa näihin asioihin.

Puhemies! Tarve tämän lakiesityksen antamiseen johtuu EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön muutoksista, ja samalla esitetään tehtäväksi myös eräitä tarkennuksia ja parannuksia voimassa olevaan lakiin. Monilta osin nämä esitykset ovat hyvin teknisenkin luontoisia, muun muassa ihan muutetaan virastojen nimet nykyiseksi ja viitataan oikeaan lainsäädäntöön jatkossa, ja tällaisia hyvinkin teknistä tarkennusta.

Lainsäädännön kehitystarpeista johtuvina muutosehdotuksina muun muassa kunnat muutetaan esityksessä kunnallisiksi elintarvikevalvontaviranomaisiksi, 7 §:ssä. Tämä on tehtävä, jota kunnat ovat tehneet yhteisen kalastuspolitiikan jäljitettävyyssäännösten noudattamisesta, vuodesta 2015, alkaen samalla kun ne valvovat muuta elintarvikelainsäädännön jäljittämistä. Sitten löytyy hyvin teknisiä muutosehdotuksia pääosin oikeastaan.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Olen varma, että maa- ja metsätalousvaliokunta tämän tapansa mukaisesti käsittelee hyvällä ja suurella huolellisuudella, ja sillä tavalla meidän lainsäädäntömme vastaa sitten Euroopan unionin kalastusasioista annettua EU-juridiikkaa täysin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

### 8. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 10/2021 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2022 vp

*Ainoa käsittely*

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 6/2022 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Jussi Halla-ahon esittelypuheenvuoron, joka kestää kymmenen minuuttia, jälkeen keskustelua käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisesti. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös tämän nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. — Nyt valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Halla-aho, olkaa hyvä.

*Keskustelu*

**15.30 Jussi Halla-aho ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Pääministeri Marinin hallitus antoi ohjelmansa mukaisesti eduskunnan käsiteltäväksi joulukuussa 2021 ihmisoikeuspoliittisen selonteon. Se ohjaa Suomen kansainvälistä ihmisoikeuspolitiikkaa sekä hallituksen perus- ja ihmisoikeustoimintaa. Selonteossa käsitellään rinnakkain toimintaa kansainvälisellä, EU- sekä kansallisella tasolla. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä valittua käsittelytapaa perusteltuna.

Kuten valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esille, aiemmin ihmisoikeuksien edistäminen nähtiin lähinnä osana Suomen kansainvälistä toimintaa. Kuitenkin se, miten hyvin Suomi toteuttaa perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti, määrittää keskeisesti myös sitä, kuinka uskottava toimija Suomi on kansainvälisesti.

Ihmisoikeuspoliittisen selonteon antamisen jälkeen Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtui perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan 24. helmikuuta. Hyökkäys loukkaa räikeästi kansainvälistä oikeutta, ja Venäjän joukot ovat hyökkäyssodan aikana syyllistyneet Ukrainassa vakaviin kansainvälisen humanitärisen oikeuden loukkauksiin, joihin liittyy myös rikosoikeudellinen vastuu.

Sota on aiheuttanut siviiliväestöön kohdistuvan laajamittaisen ihmisoikeus- ja humanitaarisen kriisin. Sodan kärjistyessä on arvioitu, että yli 10 miljoonaa ihmistä voisi mahdollisesti joutua pakenemaan kodeistaan, näistä noin 4 miljoonaa Ukrainan rajojen ulkopuolelle. Pakolaisista suurin osa on naisia ja lapsia, jotka ovat vaarassa joutua väkivallan ja hy-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

väksikäytön uhreiksi paetessaan sotaa. Suomi on yhtenä EU-maana ottanut käyttöön tilapäisen suojelun mekanismin Ukrainasta paenneille.

Toimintaympäristön kuvauksessa todetaan, että monet valtiot pyrkivät avoimesti rapauttamaan monenkeskistä, kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa järjestelmää ja vaikeuttamaan YK:n ihmisoikeusjärjestelmän toimintaa. Räikeimpinä toimijoina selonteko nostaa esille Kiinan ja Venäjän, joiden pyrkimyksenä on ollut eri keinoin kyseenalaistaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta YK:n ihmisoikeuselimissä. Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että nämä kehitystrendit tunnustetaan ja nimetään.

Selontekoon on kirjattu tavoite EU:n globaalista johtoroolista ihmisoikeuskysymyksissä. Ulkoasiainvaliokunta pitää tavoitetta tärkeänä erityisesti nykyisessä toimintaympäristössä, jossa ihmisoikeuksia haastetaan kansainvälisellä tasolla entistä enemmän. EU:n yhtenäinen toiminta ei kuitenkaan aina onnistu unionin yksittäisten jäsenvaltioiden kyteessä estämään EU:n yhteisen puuttumisen ja kannanmuodostuksen YK:n jäsenvaltioiden sisällä tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin.

Selonteon YK:ta koskevan tarkastelun keskiöön ymmärrettävästi nousee Suomen jäsenyys ihmisoikeusneuvostossa. Kolmevuotinen kausi 22–24 on Suomen ensimmäinen täysimittainen jäsenyys ihmisoikeusneuvostossa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on selonteon antamisen jälkeen noussut myös ihmisoikeusneuvoston toiminnan keskiöön. Venäjä oli valittu vuonna 2020 ihmisoikeusneuvoston jäseneksi vuosille 21–23, mutta 7.4.22 Venäjän jäsenyysoikeudet keskeytettiin. Ulkoasiainvaliokunta pitää näitä tietoja erittäin perusteltuina huomioiden maan laajamittaiset ja systemaattiset ihmisoikeusloukkaukset ja humanitaarisen oikeuden loukkaukset Ukrainassa. Myös muutoin Venäjän hyökkäyssota on ollut keskeisesti esillä YK-järjestelmässä. Turvallisuusneuvosto on käsitellyt tilannetta useissa hätäistunnoissaan, mutta Venäjän veto-oikeuden johdosta turvallisuusneuvosto on kyvytön tekemään asiassa päätöksiä.

Euroopan neuvosto on Euroopan johtava hallitustenvälinen ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltiotoimija. Sen toiminta nojaa järjestön piirissä hyväksyttyihin valtiosopimuksiin ja niiden täytäntöönpanon valvontaan. Venäjän hyökkäys Ukrainaan johti maan erottamiseen Euroopan neuvostosta. Valiokunta pitää tätä välttämättömänä todeten samalla, että Venäjä säilyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuolena syyskuuhun saakka.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöllä eli Etyjillä on maantieteellisen kattavuutensa vuoksi merkitystä ihmisoikeuksia koskevassa vuoropuhelussa. Ulkoasiainvaliokunta pitää valitettavina saamiaan tietoja siitä, että Venäjä rapauttaa Etyjin toimintamahdollisuuksia, ja pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii löytämään keinoja Etyjin toimintakyvyn palauttamiseksi myös osana Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajakauden valmisteluja.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista kaikessa toiminnassa kansallisesti, Euroopan unionissa sekä ulko- ja kehityspolitiikassa YK:ssa ja alueellisissa järjestöissä. Selonteko luettelee eri keinoja eri foorumeilla, joilla oikeusvaltiokehitystä tuetaan. Kuten ulkoasiainvaliokunnan kuulemat asiantuntijat painottivat, ei oikeusvaltiota tule pitää Suomessakaan itsestäänselvyytenä vaan sen eteen pitää tehdä jatkuvasti työtä. Asiantuntijat pitivät kansallisen tason toimia oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi vaatimattomina erityisesti sitä taustaa vasten, että periaate on otettu yhdeksi selonteon perustavista tavoitteista. Kuten suuri valiokunta toteaa, kansallisten kehittämistarpeiden avoin käsittely tuo uskottavuutta asioiden esille nostamiseen myös EU-tasolla ja kansainvälisesti.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä selonteon kirjausta siitä, että Suomi edistää vastuullista liiketoimintaa ja valtioiden velvollisuutta suojella ihmisoikeuksia yritystoiminnassa sekä yritysten velvoitetta ihmisoikeuksien kunnioittamiseen niin kansallisesti, EU:ssa kuin kansainvälisestikin. Ulkoasiainvaliokunnan kuulemien asiantuntija-arvioiden mukaan vastuullisuuden edistäminen on yritysten keskuudessa kasvussa ja siitä on tulossa menestyvän liiketoiminnan perusedellytys. Valiokunta pitääkin tärkeänä julkisen vallan myönteisiä kannustimia yrityksille ihmisoikeuksiin sitoutumiseksi. Valiokunta pitää vastuullisuuden edistämistä yritysmaailmassa tärkeänä myös mahdollisesti kasvavana kilpailuetuna yrityksille ja Suomelle.

Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen kansallisella, pohjoismaisella, EU- ja kansainvälisellä tasolla on nostettu selonteon yhdeksi painopisteeksi. Venäjän hyökkäyksellä Ukraina on ollut myös katastrofaalisia vaikutuksia naisten ja tyttöjen asemaan. Ihmisoikeusjärjestöt raportoivat seksuaalisesta väkivallasta sota-aseena. Valiokunta toteaa lisäksi, että pakolaisiksi lähteneet tytöt ja naiset voivat matkallaan ja määränpäässä kohdata seksuaali- ja sukupuolittunutta väkivaltaa, kuten hyväksikäyttöä, tai joutua ihmiskaupan uhreiksi.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kohtaavat edelleen merkittävästi syrjintää maailmalla. Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan samaa sukupuolta olevien väliset seksisuhteet on kriminalisoitu 65 maassa, joista kuudessa voidaan tuomita kuolemanrangaistus ja 57 maassa voidaan tuomita useiden vuosien vankeuteen. Myös selonteon kirjaukset siitä, että Suomi toimii maailmanlaajuisesti homoseksuaalisuuden kriminalisoinnin poistamiseksi ja tähän perustuvien kuolemantuomioiden välittömäksi poistamiseksi, ovat tärkeitä.

Sananvapauden merkitys on mittava sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen että demokratian toimivuuden kannalta. EU-tuomioistuin on toistuvasti korostanut, kuinka keskeistä on varmistaa päätöksenteon avoimuus, joka mahdollistaa sen, että useiden näkökantojen eroavuuksista voidaan keskustella avoimesti, mikä myötävaikuttaa toimielinten suurempaan legitimitettiin suhteessa kansalaisiin ja mikä lisää kansalaisten luottamusta. Näin ollen tiedon ja keskustelun puuttuminen on pikemminkin omiaan synnyttämään kansalaisissa epäilyjä paitsi tietyn toimenpiteen laillisuuden myös koko päätöksentekomenettelyn legitimitetin osalta.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy lausuntovaliokuntien arvioon, että disinformaatiota tulee ehkäistä tehokkaasti. Valiokunta kuitenkin lisää asiantuntijakuulemiseen nojautuen, että analyttinen tarkkuus on tässä keskeistä, sillä myös disinformaatioksi leimaamiseen ja siitä seuraaviin toimiin liittyy mahdollisia ihmisoikeusongelmia. Disinformaation, verkkohäirinnän ja vihapuheen torjuntaan liittyy erityistä huolellisuutta vaativa haaste tärkeänä ihmisoikeutena suojatun sananvapauden kunnioittamisesta.

Arvoisa puhemies! Valiokunta esittää, ettei eduskunnalla ole huomautettavaa selonteon johdosta mutta että eduskunta edellyttää valtioneuvoston ottavan uutta ihmisoikeuspoliittista selontekoa laatiessaan huomioon mietinnössä esitetyt havainnot. — Kiitoksia.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitoksia. — Ministeri Haavisto, viisi minuuttia.

**15.41 Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Haluan ensin kiittää eduskuntaa ja ulkoasiainvaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa ihmisoikeuspoliittisen selonteon monipuolisesta käsittelystä, johon monet valiokunnat täällä ovat osallistuneet. Nopeasti muut-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

tunut kansainvälinen toimintaympäristö on myös nostanut ihmisoikeuskysymykset aivan uudella tavalla vahvasti esiin. Mietinnössä annetaan laaja tuki Suomen ihmisoikeuspolitiikan tavoitteille ja selonteon teemapainotuksille. Perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen tarvitaan kaikkia, toimeenpano ei ole vain hallituksen ja ministeriöiden asia. Kun Suomen toiminta on yhdensuuntaista ja johdonmukaista, vaikutusmahdollisuutemme kasvavat.

Ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, universaaleja, ne kuuluvat kaikille ja kaikkialla. Tätä universaaliutta ja demokratian periaatteita haastetaan maailmalla nyt yhä useammin, usein myös väkivaltaa käyttäen, ja valitettavasti tätä näemme nyt myöskin Euroopassa. Perustan omalle toiminnallemme antavat YK, eurooppalaisten hallitusten välisten järjestöjen toiminta sekä Euroopan unioni. Valiokunnan huomio Euroopan unionin vahvistamisesta ihmisoikeusloukkausten torjumiseksi on erittäin tärkeä. Suomi tunnetaan maailmalla ihmisten yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta. Nämä teemat näkyvät myös nyt työssämme YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenenä vuosina 22—24.

Kansainvälisessä toiminnassamme painotamme naisten ja tyttöjen oikeuksia, alkupe- räiskansojen oikeuksia, vammaisten henkilöiden oikeuksia, seksuaali- ja sukupuolivähem- mistöjen oikeuksia ja eurooppalaisessa toiminnassa näiden ohella romanien oikeuksia. Meillä on tarjottavana omia kokemuksiamme tavoistamme edistää yhdenvertaisuutta. Ih- misoikeuspoliittinen selonteko täsmentää ja vahvistaa ihmisoikeusperustaisen ulko- ja tur- vallisuuspolitiikkamme toimeenpanoa, kuten mietinnössäkkin sanotaan.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö painottaa ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukemi- sen ja suojelemisen merkitystä. Ulkoministeriö jatkaa myös tämän toiminnan kehittämistä. On myös syytä jatkaa Suomen aktiivisuutta ihmisoikeuksia kunnioittavan yritystoimin- nan toimintatapojen ja sääntelyn kehittämiseksi. Julkisen vallan, yritysten ja kansalaisyhteis- kunnan yhteistoimintaa tarvitaan myös selonteossa painotetuissa teemoissa digitalisa- tion sekä kestävä kehityksen alueilla.

Selonteossa käsitellään rinnakkain toimintaa kansainvälisellä, EU- sekä kansallisella ta- salla. Esimerkiksi oikeusvaltioperiaatetta tulee puolustaa kaikilla näillä tasoilla. Mietin- nössä tuodaan esiin, että ihmisoikeuksien kansallista täytäntöönpanoa, mukaan lukien kan- sainvälisten sopimusvalvontaelinten Suomelle antamia suosituksia, tulisi käsitellä laajem- min ja täsmällisemmin. Myös valvontaelinten suositusten ja ratkaisujen seurantaa tulee mietinnön mukaan tehostaa. Kansallisia perus- ja ihmisoikeushaasteita sekä saamiemme suosituksia ja niiden täytäntöönpanoa käsitellään säännönmukaisesti nyt ministeriöiden välillä. Laajempaa keskustelua perus- ja ihmisoikeuksien tilasta käydään kansalaisyhteis- kunnan kanssa muun muassa osana ihmisoikeuksien yleismaailmallista määräaikaistarkas- telua eli niin sanotun UPR-prosessin yhteydessä. YK:n jäsenvaltiot arvioivat Suomen ih- misoikeustilannetta neljännen kerran ihmisoikeusneuvoston UPR-työryhmässä marras- kuussa.

Perus- ja ihmisoikeusnäkökulma on oleellinen osa myös lainsäädäntöhankkeiden käsit- telyä. On edelleen syytä miettiä ja kehittää tapoja, joilla voimme käsitellä perus- ja ihmis- oikeuksien kehittämistarpeita kokonaisuutena ja toimivalla tavalla. Ulkoasiainvaliokunta pitää perusteltuna sitä, että valtioneuvosto antaa vaalikausittain selonteon perus- ja ihmis- oikeuspolitiikasta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Selontekoa on valmisteltu ja käsitelty eduskunnassa hyvin poikkeuksellisin aikoina. Koronapandemian ihmisoikeusvaikutusten arviointi on vielä kesken, ja on tärkeää huolehtia, että tuloksena ei ole eriarvoisuuden lisääntyminen. Venä-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

jän hyökkäys Ukraina on mitä ilmeisimmin johtanut uusiin kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeuksien loukkauksiin.

Selonteon mukaan ihmisoikeuspolitiikassa on jatkossakin varauduttava niin toimintaympäristön kuin toimintatapojenkin nopeisiin muutoksiin. Uskon, että ihmisoikeuspoliittisen selonteon linjaukset antavat hyvän pohjan varautua muutoksiin. Muuttuvassa maailmassa on tärkeää, että valtion toimielimet, kansalaisyhteiskunta sekä tutkijayhteisö käyvät keskustelua ja pyrkivät yhdessä löytämään ratkaisuja, joilla perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista voidaan edistää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä erikseen kiittää eduskuntaa hyvästä yhteistyöstä ja rakentavasta hengestä tämän selonteon käsittelyssä.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitoksia. — Ja edustaja Kiuru.

**15.45 Pauli Kiuru kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Jussi Halla-aholle hyvästä esittelystä ja ministeri Pekka Haavistolle omasta puheenvuorostanne.

Omassa puheessani otan kolme pienempää teemaa lähinnä kotimaasta: jengirikollisuuden, urheiluun ja liikuntaan liittyviä kysymyksiä sekä kysymyksiä lasten huoltajuuskiistoihin ja isien heikkoon asemaan näissä tapauksissa.

Puhemies! Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei jengirikollisuutta mainita selonteossa. Valiokunta korostaa, että jengirikollisuuden kasvu voi vaikuttaa ihmisoikeuksiin rajoittavasti. Tätä rikollisuuden muotoa ei saa päästää juurtumaan Suomeen. Jengirikollisuuteen liittyy alistamista, kiristämistä ja väkivaltaa, siis ihmisoikeuksien törkeää loukkaamista.

Tarkastusvaliokunta toteaa asuntopoliittista kehittämisohjelmaa koskevassa lausunnossaan, että asuinalueiden eriytyminen on suurimmissa suomalaiskaupungeissa jo yleiseurooppalaista tasoa. Erityisen huolestuttavaa on, että lasten ja nuorten alueellinen segregatio on aikuisväestöä suurempaa. Tämä kehitys luo pohjaa jengirikollisuudelle. Jengien hallitsemat asuinalueet ovat valtava riski kansalaisten ihmisoikeuksille. Suomessa noudatetaan Suomen lakia. Poliisi vastaa asuinalueiden turvallisuudesta, ja poliisille on annettava edellytykset hoitaa tehtävänsä kunnialla.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspolitiikka liittyy myös urheiluun, vaikka tätä näkökulmaa ei tuoda selonteossa erityisesti esiin. Onneksi sivistysvaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota omassa lausunnossaan. Lasten, nuorten ja myös aikuisten on voitava luottaa siihen, että liikunnan ja urheilun parissa voi harrastaa ilman häirintää tai kiusaamista. Moni urheilija on kertonut kohtaamastaan epäasiallisesta käyttäytymisestä. Heidän rohkeutensa on esimerkillistä, mutta riskitöntä se ei ole. Viestinviejä voi kohdata uusia painostusmuotoja kerrottuaan epäkohdista, tai sitten ei tapahdu mitään: epäkohtiin ei puututa ja asiasta vaietaan. Vaikeneminen ja puuttumattomuus ovat myös tekoja, jotka mahdollistavat väärin toimintamallien jatkumisen. Liikunnan ja urheilun tehtävä on lisätä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Epäasialliseen käyttäytymiseen on puututtava tiukasti. Epäkohtien julkistamista ei voi jättää vain yksittäisten urheilijoiden vastuulle. Jokaisella on vastuu omasta toiminnastaan ja johdolla erityinen vastuu johtamisesta. Puuttumattomuus on arvovalinta valmentajalta, urheilujohtajalta, seuralta tai liitolta.

Urheilu ja liikunta saavat yhteiskunnan tukea monin eri tavoin. Urheiluyhteisön on itse varmistettava, että toiminta on tuen arvoista. Alan johtotehtäviin on valittava niin naisia

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

kuin miehiä. Valintakriteerien pitää olla kestävä ja toiminnan avointa. Toistuviin epäkoh-  
tiin on puututtava tarvittaessa myös tukien leikkaamisella.

Arvoisa puhemies! Ja sitten se kolmas asia: Noin 30 000 lasta kokee vuosittain vanhem-  
piensa eron. Vanhemmat voivat erotilanteessa tehdä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudes-  
ta sopimuksen, jonka sosiaaliviranomainen vahvistaa. Riitatilanteissa asian ratkaisee tuo-  
mioistuvin. Lainsäädäntö lähtee siitä, että päätöksenteon pohjana on oltava lapsen etu. Lain  
mukaan lapsella on oikeus hyvään ja läheiseen suhteeseen molempiin vanhempiinsa myös  
eron jälkeen. Valitettavasti isät joutuvat perinteiden ja rooliodotusten vuoksi usein epätasa-  
arvoiseen asemaan. Sopimuksia tai oikeuden päätöksiä tapaamisista ei noudateta tai tapaa-  
misia ei käytännössä mahdollisteta ollenkaan. Liian moni isä joutuu huoltokiusaamisen ja  
vieraannuttamisen uhriksi ilman tehokkaita oikeussuojakeinoja. Vieraannuttaminen omas-  
ta lapsesta on henkistä väkivaltaa, joka jättää jälkensä lapseen, toiseen vanhempaan ja  
usein myös isovanhempiin. Vieraannuttaminen on sanktioitava myös Suomessa. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitoksia. — Ja edustaja Turtiainen.

**15.51 Ano Turtiainen vkk:** Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet ovat paras osa politiikkaa.  
Niihin voi aina vedota, ja niillä voi tukkia poliittisen vastustajan suun, eli ne ovat kuin po-  
litiikan yleisavain. Suomessa on moni sitä mieltä, että tavallisella suomalaisella ei ole ol-  
lenkaan ihmisoikeuksia. Kun ruotsinkielinen hakee oikeustieteelliseen tai lääketieteelli-  
seen opiskelemaan, auttavat kiintiöt jo valmiiksi paremmassa asemassa olevaa hakijaa.  
Kun suomenkielinen haluaisi saada perustuslain mukaan itselleen kuuluvaa perusopetusta  
Ahvenanmaalla, hän ei sitä saa, eli Ahvenanmaalla syrjitään suomenkielisiä avoimesti. Ot-  
taen huomioon RKP:n perustajan Axel Olof Freudenthalin rasistisen menneisyyden voita-  
neen pohtia, johtavatko Ahvenanmaan ihmisoikeusrikkomuksien juuret sinne saakka.

Suomessa ei ole myöskään rikoksen uhreilla ihmisoikeuksia, sillä vakavien rikosten te-  
kijät pääsevät lieville, usein ehdollisilla rangaistuksilla. Erityisesti ulkomaalaiset, kolman-  
nen maailman tulokkaat nauravat sananmukaisesti partaansa, kuinka helpolla pääsevät.  
Sen sijaan tavallisella kansalaisella on oikeus maksaa veroja ja rahoittaa kehitysapua ja Af-  
ganistanin bordelleita, kuten kävi aikoinaan ilmi.

Suomen eliitin käsitys ihmisoikeuksista ja niistä saarnaamisesta on myös venyvä. Kun  
Espanjan hallitus pahoinpitelee tavallisia äänestäjiä Kataloniassa, ei kuulu tuomitsevaa  
ääntä. Suomalainen systeemimedia kärkenään Helsingin Sanomat ja Yleisradio ylistää raa-  
kaa poliisiväkivaltaa. Tämä ei unohdu.

Turkki on myös aivan oikeassa siinä, että Suomi suojelee terroristeja. On ikävä tosiasia,  
että Suomi ei piittaa ihmisoikeuksista, kun kurditerroristit pääsevät sosiaalitien hellään  
huomaan ja kalustettuun kunnan asuntoon.

Selonteko saarnaa rasismista mutta ei kerro, että suurin rasismin ja syrjinnän uhri on val-  
koihoinen suomalainen. Selonteossa mainitaan myös korona eli tavallinen flunssa. Sen  
varjolla Suomessa syrjitään piikittämättömiä hoitajia ja heihin kohdistuu suoranainen vai-  
no. Samaa valtiollista kiusantekoa kohdistuu myös kansallismielisiin toimijoihin politisoituneen poliisin toimesta. Turun, Helsingin ja Vantaan lähiöissä pelätään ulkomaalaistaus-  
taisten jengejä, eikä kukaan kysele ihmisoikeuksien perään, kun suomalaiset ajetaan ko-  
deistaan.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuspoliittinen selonteko on pelkkää moraaliposeerausta ja  
täynnä eliitin itsekehua. Se on globalistijuristien laatima lapsellinen julistus rappeutuväs-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

ta, globalismiin höyrähtäneestä Suomesta, jossa tavallista työläistä pidetään pilkkana. Silti ulkoasiainvaliokunta kaikessa yksimielisyydessään ei näe siinä mitään huomautettavaa vaan antaa ainoastaan eväitä seuraavia selontekoja varten.

Enkä voi tässäkään yhteydessä olla mainitsematta pääministerin eilistä sodanjulistusta. Meidän tehtävä on vaatia Ukrainaan rauhaa eikä lietsoa sinne lisää sotaa. En tiedä, mitä pääministeri oikein vetää, kun ei ymmärrä, ettei sodassa ole voittajia. Sota on aina pahasta, ja se kohdistuu aina siviileihin. Ihmisoikeudet voivat toteutua ainoastaan rauhan kautta. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitoksia. — Edustaja Räsänen poissa. Edustaja Purra myöskin poissa. — Edustaja Mattila, Hanna-Leena.

**15.56 Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani osioon, joka käsitteli perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista digitalisaatiossa ja tiedonvälityksessä.

On helppo yhtyä ulkoasiainvaliokunnan toteamukseen, että digitalisaatio ja uuden teknologian eri sovellukset sisältävät mahdollisuuksia, mutta ne pitävät sisällään myös riskejä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Riskejä sisältyy digitalisaation ja autoritaarisen valvankäytön yhteyteen. Eriarvoisuutta luovat myös digitaalitojen eriytyminen sekä erot pääsyssä verkkoon. Kuten muutkin valiokunnat, muun muassa sivistysvaliokunta on nostanut esille omassa lausunnossaan lasten ja nuorten kriittisten digi- ja mediataitojen vahvistamiseen tähtäävien toimien merkityksen. On yhtä tärkeää huolehtia myös ikääntyvän väestön ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien, kuten vammaisten, digi- ja mediataitojen vahvistamisesta.

Digitalisaatioon liittyy myös tieteellisen tiedon tuottamisen, jakamisen ja hyödyntämisen suuri merkitys disinformaation torjumisessa. Digitaalisuuteen liittyvät yhdenvertaisuuskysymykset koskevat paitsi tiedon myös teknologian saatavuutta. Parhaimmillaan digitaaliset toimintamallit edistävät yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta ja ehkäisevät eriytymiskehitystä. Toimivat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat sähköisen asioinnin, opiskelun, työnteon ja yrittämisen missä päin Suomea tahansa. Tietoliikennetehokkuuteen onkin tarpeellista investoida siinä missä tie- ja väyläkäytävien rakentamiseen.

Koulutus- ja kulttuuripolitiikalla on tärkeää pyrkiä johdonmukaisesti edistämään kaikkien kykyä hyötyä digitalisaatiomahdollisuuksista ja esimerkiksi pääsyä digitaaliseen ympäristöön kouluissa ja kirjastoissa. Tällä tavoin tavoitetaan lapset ja nuoret ja pystytään varmistamaan heille tarpeelliset työkalut selvitä digitaalisessa maailmassa. Pidän tärkeänä, että selonteossa kiinnitetään aiheellisesti erityistä huomiota myös haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien osallistumismahdollisuuksien turvaamiseen. Digitalisaatiokehitys ei saa johtaa siihen, että esimerkiksi vammaisten tai ikääntyneiden henkilöiden pääsy palveluihin ja tiedonsaantiin estyy käytännössä. Miten tämä voidaan käytännössä toteuttaa, on toinen kysymys. Miten voimme vahvistaa sellaisten toimintakykyisten ikäihmistien digi- ja mediataitoja, jotka eivät ole koskaan esimerkiksi työelämässä tarvinneet tietoteknisiä taitoja ja joille digitaaliset asiointivälineet ovat tuntemattomia? Samaan aikaan monet julkisen sektorin palvelut, kuten Kela, verottaja tai poliisi, sähköistävät palvelujaan olettaen, että kansalaiset osaavat niitä käyttää. Selonteko ei ota kantaa, miten nämä kysymykset pitäisi ratkaista, mutta osoittaa kyllä tahtotilan, että epätoivottava suunta pitää muuttaa toiseksi.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Aittakumpu.

**15.59 Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitän itsekin tästä selonteosta ja mietinnöstä. Ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja kuuluvat jokaiselle. Meillä Suomessa, aivan oikein, usein puhutaan paljon oikeuksista ja korostetaan niitä. Meillä nostetaan esiin ulkomaiden ihmisoikeusrikkomuksia, ja hyvä näin, mutta on syytä katsoa myös omaa tilannettamme.

Selonteossa todetaan, että usein Suomen kansalliset perus- ja ihmisoikeushaasteet poikkeavat teemoiltaan ja laajuudeltaan maailmanlaajuisista. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon, jossa todetaan, että monia kansallisesti keskeisiä ongelma-kohtia sekä toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviä lainsäädäntöhankkeita on tarkasteltu vain ohuesti tai jätetty kokonaan tarkastelun ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan nostaa esille myös sen, että meillä Suomessa on syytä korostaa myös poikien oikeuksia. Tällä hetkellä tilanne on se, että poikien tilanne monissa keskusteluissa ja puheenvuoroissa ja selonteissa lähes tyystin sivuutetaan. Tiedämme, että meillä Suomessa viime vuosina erityisesti poikien ja nuorten miesten syrjäytyminen on tutkitusti lisääntynyt. Merkittävä osa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneistä on nuoria miehiä. Asunnottomista valtaosa on miehiä. Miesten odotettavissa oleva elinikä on myös matalampi kuin naisilla. Liian monet pojat putoavat jo peruskoulusta ja syrjäytyvät. Tyttöjen oikeuksien edistäminen on äärimmäisen tärkeää, mutta samalla on pidettävä huolta siitä, että poikia ei unohdeta. Pidän suurena ongelmana sitä, että se tosiasiallisesti usein sivuutetaan. Meidän on kiinnitettävä vakavaa huomiota poikien pärjäämiseen koulumaailmassa ja heidän syrjäytymisensä ehkäisyyn.

Arvoisa puhemies! Selonteko, aivan oikein, korostaa sananvapauden merkitystä. Myös sananvapauden toteutumisesta on syytä olla huolissaan meillä Suomessakin. On hyvin ikävää, että varsin usein jonkun mielipiteen- ja sananvapautta koetetaan rajoittaa esimerkiksi niin sanotun vaientamiskulttuurin kautta. Ihmisen tai ihmisryhmien oikeutta osallistua keskusteluun tai muuhun toimintaan saatetaan arvioida hänen ominaisuuksiensa perusteella. Saatetaan esimerkiksi sanoa, että jollakin ei ole oikeutta osallistua johonkin keskusteluun tai että hänen puheenvuoronsa painoarvoa vähentää esimerkiksi hänen ihonvärinsä, sukupuolensa tai kansallisuutensa. Ihmisellä pitää olla todellinen ja oikea sananvapaus, se on keskeinen ihmisoikeus.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Ja edustaja Kiviranta.

**16.02 Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien polkeminen saa maailmassa monia muotoja. Tämän vuoden aikana tehdyt kiristykset sananvapauteen ovat lopettaneet Venäjällä viimeisetkin vapaan median rippeet. Sama kehitys on toistunut Suomen lähialueista Valko-Venäjällä. Myös EU-maa Unkarin kehitys on ollut omalla tavallaan huolestuttavaa. Venäjän ja Valko-Venäjän ihmisoikeusasioihin meidän on suoraan mahdollonta vaikuttaa, mutta Unkarin kehitykseen pitäisi ottaa EU-tasolla nykyistäkin voimakkaampi linja. Unkaria ja muita demokratiakehitystään heikentäviä maita, kuten Puolaa, tulisi päättäväisesti ohjata oikeaan suuntaan epäämällä näiltä mailta EU:n rahoitus, mikäli ne eivät sitoudu kunnioittamaan demokratiaa ja sananvapautta.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Myös aidosti demokraattisessa ja ihmisoikeuksia kunnioittavassa maassa voi esiintyä omanlaisiaan puutteita. Tämä koskee myös Suomea. Havaittuihin puutteisiin on reagoitava. On esimerkiksi varmistettava, ettei digitalisaatiokehitys julkisissa palveluissa sulje pois sellaisia ihmisiä, esimerkiksi ikääntyneitä, joilla ei ole välineitä asioida viranomaisten kanssa digitaalisesti tai ei ole taitoja asioida digitaalisesti. Kaikki väestöryhmät on huomioitava viranomaispalveluja suunniteltaessa.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Tuomioja poissa. Edustaja Sirén myöskin poissa. — Edustaja Filatov.

**16.04 Tarja Filatov sd:** Arvoisa puhemies! Mietin tänään valtiovarainvaliokunnassa, kun siellä nousivat esiin pankkien stressitestit, että joskus on varmasti hyvä tehdä stressitestejä myös ihmisoikeuksille, ja ehkä tämä selonteko on tavallaan yhdenlainen stressitesti, koska se kuvaa sitä kehitystä, missä me mennään.

Selonteossa käy hyvin ilmi, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet eivät ole mikään erillinen politiikan saareke vaan niiden kunnioittaminen on turvattava kaikessa julkisen vallan toiminnassa, ja kaiken perustalla ovat tietenkin yhteiset arvot. On kyse vapaudesta, demokratiasta, tasa-arvosta, ihmisarvojen kunnioittamisesta ja oikeusvaltioperiaatteesta, mutta on muistettava, että myös taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ovat ihmisoikeuksia. Tämä ehkä poliittisissa debateissa usein unohtuu.

Selonteossa arvioidaan, että demokratian taso ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on heikentynyt myös eräissä EU:n jäsenvaltioissa. Autoritäärisyyden ja vallan keskitäminen ja demokratian rapautuminen on vakava uhka, vaikka valtaosa Euroopan valtioista vaaliikin demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Viime aikoina riski on kasvanut, esimerkiksi koronapandemian vuoksi, koska sitä on käytetty jonkun verran tekosyynä perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamiselle. Sananvapauden ja kansalaistoiminnan rajoittaminen ja vähemmistöjen oikeuksien polkeminen ovat osa autoritääristä vallankäyttöä. Siihen kuuluu myös pyrkimys estää naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien toteutumista, ja tämä on ikävä kyllä osa tätä autoritääristä kehitystä.

Ihmisoikeuksien puolustajien toiminnan tukeminen on yhä tärkeämpi osa monien valtioiden ihmisoikeuspolitiikassa, ja ajattelen itse, että vahva kansalaisyhteiskunta on vakuutus autoritääristä kehitystä vastaan. Jos esimerkiksi Venäjällä olisi vahvoja ihmisoikeustoimijoita ja vahva kansalaisyhteiskunta, Venäjän autoritäärinen hallinto ei voisi mellastaa lähes kritiikittä, kuten se nyt tekee. Toisaalta taas vahva vastavoima ja sen kehittyminen on vaikeaa, koska hallinto on autoritääristä.

Arvoisa puhemies! Naisiin kohdistuva ja muu sukupuolittunut väkivalta on Suomessa vakava ongelma. Siitä puhutaan paljon, mutta teoissa meillä on vielä parantamisen varaa. Kyse on sitkeästä tasa-arvo-ongelmasta, ja useat kansainväliset sopimusvalvontaelimet ovat kiinnittäneet tähän ongelmaan huomiota. Oli hyvä kuulla ministeriltä, että meillä on nyt ikään kuin mekanismi, miten näitä asioita käsitellään silloin kun me saamme myös moitteita maailmalta. Suomi on nimittäin saanut muun muassa Istanbulin sopimusta valvovalta GREVIOLta ja CEDAW-komitealta useita huomautuksia riittämättömistä toimista sukupuolittuneen ja erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa toiminnassa. On syytä muistaa, että väkivalta ulottuu myös verkkoon ja kyse ei ole pelkästään fyysisestä väkivallasta vaan myös vallankäytöstä, vaientamisesta, henkisestä väkivallasta ja pelottelusta. Tässäkin eri tutkimusten mukaan näkyy eroa miesten ja naisten välillä. Naiset kokevat

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

ehkä enemmän seksuaalista häirintää ja erityyppistä uhkailua, kun miehet taas suoraa väkivaltauhkailua. Meidän on kehitettävä poliisin ja syyttäjien ymmärrystä siitä, että sukupuolittunut väkivalta ja sen digitaalinen ulottuvuus on asia, johon pitää puuttua, ja että se pitäisi ottaa samanlaisena väkivaltana kuin fyysinen väkivalta vaikkapa kaduilla ja kodeissa.

Viimeisenä asiana, arvoisa puhemies, haluan puuttua romanien asemaan: Suomi on yksi niistä Euroopan valtioista, joissa etniset vähemmistöt kokevat eniten syrjintää, ja romanit ovat tässä joukossa. Jos katsomme eurooppalaisittain, romanit ovat yksi suurimmista etnisistä vähemmistöryhmistä, ja EU:n perusoikeusviraston arvioiden mukaan yli kaksi kolmannesta EU-alueen romaneista elää köyhyysrajan alapuolella. Romanit kokevat, että romanivastaisuus on viime aikoina lisääntynyt. Ja jos arvioimme vaikkapa Venäjän hyökkäystä Ukrainaan ja Ukrainan tilannetta, niin siellä sodan jalkoihin on jäänyt lukuisia ihmisiä. Monet Ukrainan romanit viettävät koko elämänsä ilman henkilöllisyystodistusta tai rekisteröintiä, ja heitä arvioidaan olevan noin 35 000. Osattomuus näkyy silloin kun nämä ihmiset hakevat apua meiltä muilta. On tärkeää varmistaa, että avun saaminen on tasapuolista riippumatta siitä, mikä on avun tarvitsijan tausta. [Puhemies koputtaa] Pidetään kirkkaana mielessä, että lapsuudesta ei tule uusintaa ja jokaisen lapsen oikeus on olla turvassa.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Edustaja Hopsu.

**16.10 Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Selonteossa käsitellään rinnakkain Suomen toimintaa ihmisoikeuksien toteutumiseksi kansainvälisellä, EU:n ja kansallisellakin tasolla. Johdonmukaisuutemme ja onnistumisemme kansallisesti antaa meille selkänöjan vaikuttaa myös maailmalla, ja sen vuoksi yhdyn kyllä niihin näkökulmiin, että tulisi ehkä laajentaa sitä tarkastelua myös siinä, kuinka täällä Suomessa onnistumme ja kuinka kansainväliset suositukset saamme täällä toteutumaan.

Ihmisoikeuspoliittinen selonteko nimeää Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan tärkeitä painopisteryhmiä: alkuperäiskansat, vammaiset henkilöt, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä eurooppalaisessa yhteisössä romanit, joista edellisessä puheenvuorossa hienosti. Nämä ryhmät ovat konfliktiympäristöissä erityisessä riskissä joutua vaaran kohteeksi turvallisuutensa ja terveytensä suhteen, ja heidän tarpeisiinsa tulisi kiinnittää tarkempaa huomiota systemaattisesti. Näin Pride-kuukauden aikana on erittäin tärkeää osoittaa, että Suomi puolustaa ja ajaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia niin kottona kuin kansainvälisessä yhteisössä.

Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristöä järjestyttävä muutos tapahtui Venäjän hyökkäystä Ukraina. Venäjä on hyökkäyksensä aikana syyllistynyt vakaviin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin. Samaan aikaan myös muualla kansainvälisesti ihmisoikeustilanne jatkaa heikkenemistään. Emme siis saa unohtaa laajempaa kansainvälistä tilannetta Ukrainan kammottavien tapahtumien keskellä.

Valiokunta nostaa mietinnössään Kiinan uiguurivähemmistön tilannetta, ja Talibanin jälleen valtaan noustua tilannetta Afganistanissa, mikä heikentää etenkin tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksia. Yli 12-vuotiaat tytöt eivät yhäkään pääse kouluun Afganistanissa, ja tähän tulisi pyrkiä kansainvälisestikin vaikuttamaan — emme saa näitä unohtaa.

Pakolaisia on maailmalla enemmän kuin koskaan. Yli 44 000 joutuu jättämään kotinsa päivittäin. Pakolaisten ihmisoikeuksien toteutuminen tulee varmistaa myös Suomessa. Kannan suurta huolta Suomessa erityisesti lasten oikeuksien toteutumisesta, varsinkin tur-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

vapaikkaa ja oleskelulupaa hakevien perheiden mahdollisuudesta elää yhdessä. Paperittomien joukossa — josta eilen eduskunnalle luovutettiin Lupa elää -kansalaisaloite, heidän mahdollisuuksistaan elää ja vakiinnuttaa elämänsä täällä mahdollisesti jopa yli seitsemän vuoden Suomessa oleskelun jälkeen — on useita satoja lapsia. Tästä kansallisesta huolesta meidän pitäisi kantaa vastuu ja saada ratkaisu aikaan. Nämä haasteet, se, että he ovat joutuneet paperittomiksi, on meidän oman lainsäädännön ja meidän omien poliittisten päätösten seurausta.

Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutos on keskeinen tekijä, joka vaikuttaa dramaattisesti muuttoliikkeisiin ja yhteiskuntien toimintaan. On hyvin tarpeellista, ja kiitos siitä, että perus- ja ihmisoikeuksien kytkös ilmastokriisiin ja luontokatoon on tässä selonteossa tunnistettu. Pakolaisuus ja ilmastonmuutoksen torjunta ovat kytköksissä toisiinsa, ja niiden keskinäisriippuvuus tulee vain lisääntymään tulevaisuudessa. Kun suojelemme luontoa, torjumme luontokatoa, ja kun torjumme ilmastonmuutosta, suojelemme ja edistämme myös ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa. Tähän on Suomen jatkossa panostettava entistä enemmän.

Edellisestä selonteosta on kulunut kahdeksan vuotta, ja toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseen vaikuttavia muutoksia. Yksi uusista tarpeellisista painopisteistä on digitalisaatio, joka itsessään sisältää paljon mahdollisuuksia tiedonsaannin muodossa, muun muassa koulutukseen pääsyn muodossa, mutta myös riskejä ihmisoikeuksien kannalta. Tällaisia ovat muun muassa digitaitojen eriytyminen ja erot mahdollisuuksissa päästä verkkoon. Tätä kutsutaan niin kutsutuksi ”digikuiluksi”, ja tämä kysymys ulottuu tänne meillekin osittain: esimerkiksi ikääntyvän väestön mahdollisuudet päästä palveluihin, kun ne muuttuvat vain digitaalisiksi, on haaste meillekin.

Kiitos ulkoministeriölle vielä lopuksi myös siitä, että toimenpidesuosituksot ihmisoi-  
keuspuolustajien suojelemiseksi etenevät.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Ja edustaja Virolainen.

**16.15 Anne-Mari Virolainen kok:** Arvoisa herra puhemies! Kun puhumme kansainvälisen politiikan suurista kehitystrendeistä ja suurvaltakilpailun kiihtymisestä, meidän on välttämättä nähtävä myös arvoriitiriitojen lisääntyminen. Ihmisoikeus- ja demokratiatilanne on jo pitkään heikentynyt kymmenissä valtioissa, ja oikeusvaltiokehitykseen kohdistuu voimakasta kyseenalaistamista — myös Euroopan unionin jäsenvaltioissa, valitettavasti. Kansainvälisten sopimusten takaamat ihmisoikeudet eivät ole asioita, joita meidän tulee vain edistää, vaan yhä useammin kyse on myös siitä, miten niiden asemaa puolustetaan. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Halla-aho omassa alustuspuheenvuorossaan kävi läpi laajasti mietinnön sisältöä, eli en puutu siihen, vaan nostan muutamia yksittäisiä asioita.

Konkreettisin akuutti haaste universaalien ihmisoikeuksien toteutumiselle on Venäjä. Se on tehnyt viimeistään hyökkäyksellään selväksi, ettei se piittaa lainkaan kansainvälisistä säännöistä ja normeista saati kunnioita kansainvälisiä järjestöjä ihmisoikeuksien toteutumisen valvojina tai edes humanitäärisen avun antamisen mahdollistamiseen. Ihmisoikeudet itse asiassa tuntuvat olevan riippakivi Venäjän kokemalle oikeudelle toimia säännöistä ja kansainvälisistä sopimuksista piittaamatta. Erityisesti venäläisten sotilaiden tekemät humanitääriset loukkaukset ovat karmeita, mutta se on samalla myös selvä viesti siitä, että Venäjälle ainut oikeus tuntuu olevan kunnioittaa voimaa.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Euroopan neuvosto mainittiin myös jo puheenjohtajan esittelypuheenvuorossa, mutta muistutan edelleen siitä, että se toimii hallitusten välisenä ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeustoimijana, merkittävänä väylänä varmistaa, että ihmisoikeudet toteutuvat Euroopassa. Itse asiassa parlamentaarinen yleiskokous yksimielisesti oli Venäjän erottamisen kannalla, eli Venäjä pistettiin pihalle Euroopan neuvostosta maaliskuun puolellesavälissä.

Samoin viimeisen vuoden aikana Euroopan neuvostossa olen toiminut raportöörinä Puolan, Latvian ja Liettuan hybridihyökkäykseen vastaamiseksi sekä edellyttänyt Aleksei Navalnyin myrkyttämisen tutkimisen aloittamista ja tuominut Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan kansanmurhana. Näiden ihmisoikeusrikkomusten esille nostamisen ja tuomitsemisen paikka on niitä käsittelevät elimet. Yhdysvaltojen ohella Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel näytti tästä erinomaista esimerkkiä YK:n turvallisuusneuvostossa tämän viikon maanantaina tuomitessaan selvin sanoin Venäjän globaalilla nälänhädällä kiristämisen. Oikeus ruokaan on nimittäin osa YK:n ihmisoikeusjulistusta, jota Venäjä jälleen toiminnallaan tietoisesti rikkoo.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä sananen ihmisoikeuksista, kansainvälisestä turvallisuudesta ja kaupasta. Monesti ne tuntuvat olevan toisistaan irrallisia asioita, mutta itse asiassa niillä on erittäin tiivis yhteys keskenään, ja siitä syystä viime vuoden toukokuussa Euroopan unioni julkisti kauppastrategian, joka koskee nimenomaan valmistautumista arvojen välisen kilpailun kiristymiseen. Se tekee Euroopan unionin kauppapolitiikasta entistä vahvemman välineen, jolla se voi edistää demokratiaa, ihmisoikeuksia ja muita arvojaan, ja tässä maailmantilanteessa vahvoja välineitä ihmisoikeuden puolustamiseen toden totta tarvitaan.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Edustaja Kiljunen, Kimmo poissa. — Edustaja Mäkelä.

**16.19 Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Ensin hieman laajemmin ja periaatteellisemmin tästä ihmisoikeuksien kysymyksestä.

Täällä on monissa puheenvuoroissa tullut esille tämä meidän aikamme ehkä kaikkein selkein, räikein ja näkyvin ihmisoikeusloukkaus eli Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sitä seuranneet tapahtumat, ja se on, kuten sanottua, kenties pahin mahdollinen ihmisoikeusloukkaus, mikä voi olla: laitton hyökkäyssota, jonka seurauksena tehdään tekoja, jotka todennäköisesti täyttävät rikokset ihmisyyttä vastaan -määritelmät.

Mutta nyt tullaankin siihen, että ihmisoikeuksia ei voida aina puolustaa pelkällä puheella ja joskus ne oikeudet joutuu asettamaan vastakkain. Eli Venäjähän ei lopeta sitä hyökkäystään eikä ihmisoikeusrikkomuksiaan sillä, jos Ukraina lakkaisi taistelemasta vastaan, eikä sillä, että kansainvälinen yhteisö lopettaisi Ukrainan tukemisen, vaan Venäjä voi omasta halustaan lopettaa sen hyökkäyksen silloin, kun haluaa, tai toisaalta se voidaan pakottaa lopettamaan se hyökkäys aseellisella voimalla. Eli tässä tullaan siihen, että joudutaan asettamaan näitä oikeuksia vastakkain.

Pienemmässä mittakaavassa tämä oikeuksien asettaminen vastakkain tulee esiin esimerkiksi siinä tilanteessa, kun puhutaan nyt tästä hybridivaikuttamisesta ja siihen vastaamisesta Suomen omasta näkökulmasta.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan 13 näiltä valtiopäiviltä todennut: ”Suomen ensisijaiset velvoitteet kohdistuvat Suomen oikeuspiiriin kuuluviin, ja julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n mukaan velvollisuus taata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumi-

nen. Hallintovaliokunta katsoo, että Suomen kansalaisille ja muille maassa oleskeleville kuuluvien erittäin tärkeiden kollektiivisten etujen on joissain poikkeuksellisissa tilanteissa syrjäytettävä maan ulkopuolella olevien henkilöiden yksilölliset edut.” Eli eikö tässä aika suoraan sanota, että Suomella tulee olla oikeus laittaa rajansa kiinni äärimmäisessä hybridivaikuttamistilanteessa, kun siirtolaisia käytetään hybridivaikuttamisen keinona käytännössä Suomeen hyökkäämiseen ja Suomeen vaikuttamiseen? Näinhän tässä sanotaan, ja näinhän tämä tilanne on.

Oikeudet ovat hirvittävän harvoin absoluuttisia. Ne ovat useimmiten johonkin muuhun oikeuteen ristiriitaisia, ja joudutaan punnitsemaan, mikä oikeus on suurempi kuin jonkun toisen oikeus.

Tässä tullaan tähän kysymykseen meidän omista ihmisoikeusongelmistamme Suomessa, eli sananvapaus, disinformaation määritelmä, joihin ulkoasiainvaliokunta tässä mietinnössään on ottanut kantaa. Eli mitä voidaan määrittää disinformaatioksi? Mihin voidaan lähteä puuttumaan yhteiskunnan pakkokeinoin, kun katsotaan, että tämä tieto on niin paikansa pitämätöntä ja vahingollista, että sitä lähdetään vaientamaan yhteiskunnan pakko-vallalla? Kenellä on oikeus määrittää, mitä sinulla ei ole oikeus sanoa? Tämä on se perimmäinen kysymys. Sananvapaus on perusoikeus ja ihmisoikeus. Se on hyvin vahva sellainen, mutta sitten taas sananvapautta voidaan tiettyjen näkemysten mukaan käyttää väärin. Esimerkiksi kunnianloukkaus on kriminalisoitu tekona, rikokseen kehottaminen on kriminalisoitu. Missä kohtaa menee se raja, että sananvapaus onkin sellainen oikeus, jota voidaan rajoittaa?

Suomessa tätä rajoittamista tehdään vähän liian kanssa. Suomessa voi joutua oikeuteen Raamatun siteeraamisesta. On paljon muitakin tällaisia hieman poliittisen sävyisiä oikeusprosesseja, joissa jopa poliisi on katsonut tarpeelliseksi lopettaa tutkinnan mutta valtakunnansyyttäjä on henkilökohtaisella päätöksellään pakottanut poliisin jatkamaan näitä tutkintoja. Tähän pitäisi meidän itsemme kiinnittää huomiota.

Suomalaisella ei tunnu olevan aina oikeutta todentaa omaa henkilöllisyyttään. Tämä on erikoinen tilanne oikeusvaltiossa, että Suomen kansalaisen pitää ottaa itselleen maksullinen passi tai henkilökortti voidakseen todentaa, kuka hän on. Samaan aikaan maahan tulee henkilöitä, joilla ei ole minkäänlaisia henkilöllisyyspapereita, ja heille pyritään takaamaan palvelut ja sosiaaliturvaa.

Yhteiskunnan palvelut ovat nykyään pankkitunnuksen takana. Mitä sitten, jos et saa pankkitunnusta? Et pysty käyttämään niitä palveluita. Siinä on melkoinen digitaalinen kuilu. On myös olemassa se digitaalinen kuilu, joka aiemmin mainittiin, joka liittyy osaamiseen käyttää digitaalisia palveluita mutta ihan konkreettisiin mahdollisuuksiinkin: olet yli-velkaantunut, et saa pankkitunnuksia.

Koronapandemian aikana tuli hyvin monia sellaisia tilanteita, joissa ihmisten perusoikeudet — oikeus yrittää, oikeus liikkua, oikeus elinkeinon — tuntuivat olevan varsin halpoja sen kaiken voittavan argumentin ”oikeus elää” edessä, vaikkei sitä oikeutta elää voitu aina perustella, varsinkaan aukottomasti. Eli tehtiin aika hätiköityjä ratkaisuja.

Ylipäänsä yhteiskunnassa positiivinen syrjintä on mielestäni mennyt jo vähän liian pitkälle, eli miesten asema on jo vähän liiankin heikko. Jos tyttöjen oppimistulokset olisivat sellaisia kuin poikien oppimistulokset, sehän nähtäisiin jo kansallisena katastrofina. Valtioneuvoston tasa-arvoyksikössä on töissä pelkästään naishenkilöitä tai naisoletettuja. Jos siellä olisi pelkästään miehiä, se nähtäisiin kansallisena katastrofina.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Toivoisinkin, että näihin suomalaista yhteiskuntaa koskettaviin ihmisoikeusongelmiin kiinnitettäisiin jatkossa enemmän huomiota.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Näin. — Ja edustaja Hoskonen.

**16.24 Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Ensin minä haluan kiittää niin ulkoministeriä kuin ulkoasiainvaliokuntaa erinomaisesta työstä ja erinomaisesta selonteosta.

Tämä selonteko on käsitelty aikana, jota ei varmaan vuosi sitten kukaan voinut kuvitella edes pahimmissa painajaisissa. Venäjän aggressiivinen hyökkäys Ukrainan kimppuun 24. helmikuuta muutti ihmisoikeustilanteen Euroopassa ja koko maailmassa yhdellä kertaa. Muistan sen aamun tunnelmat, kun nämä tiedot Venäjän aggressiivisesta hyökkäyksestä itsenäisen valtion kimppuun silloin salamannopeasti levisivät maailmalle. Ja oli varmaankin, uskoakseni, myös ulkoministerille yksi kauheimpia hetkiä, mitä virassa olla voi — ja nimenomaan, kun sitten Ukrainassa loukataan ihmisoikeuksia niin törkeällä tavalla, että sanat eivät sitä riitä kertomaan. Ne tiedot, mitä Ukrainasta on tihkunut maailmalle ihmisoikeuksista ja ihmisoikeuksiin kohdistuneista rikoksista — jotka ovat myös rikoksia ihmisyyttä vastaan — ovat niin pöyristyttäviä, että kyllä niitä lukiessa ihan meinaa järkyttyä itsekin. Ja sekin pitää meidän kaikkien tunnustaa, että kaikkeahan me emme edes tiedä, mitä siellä on tapahtunut. Kun katsoo vaikka Mariupolin tilannetta — kun kaupunki on pommitettu — suurin piirtein Helsingin mittapuussa, niin kysehän Mariupolissa on hieman pienemmästä kaupungista kuin Helsinki. Kun sellainen kaupunki pommitetaan suurin piirtein kivikauteen, siihen tilaan, mikä on ollut ennen rakentamista, ja kaikki rakennukset särjetty, infrastruktuuri tuhottu, sähköt, vedet, viemärit, kaikki tuhottu, niin jokainen voi kuvitella, millainen se tilanne siellä on.

Valiokunta kiinnittää aivan oikein huomiota siihen, että kansainvälisen sääntöperusteisen järjestelmän kuvataan olevan nyt erittäin kovan muutospaineen kohteena. Se on juuri sitä ja nimenomaan niin, että kun hyökätään toisen itsenäisen valtion kimppuun, niin siinähan osoitetaan suurta halveksuntaa kaikkea kansainvälistä yhteistyötä kohtaan, kaikkia sääntöjä kohtaan ja kaikkia lakeja kohtaan. Ja tähänhän esimerkiksi YK on kiinnittänyt erittäin hyvää huomiota. Muun muassa näimme eilispäivänä YK:n turvallisuusneuvoston keskustelun, jossa Venäjän federaatio sai Euroopan unionin taholta asianmukaista palautetta.

Kun nyt ulkoministeri on paikalla: juuri tämän päivän tietojen mukaan Venäjän ulkoministeri ja Turkin ulkoministeri ovat neuvotelleet, ja veikkaan, että heidänkin neuvottelunsa yhtenä asiana on ollut tämä Mustanmeren tilanne ja saadaanko avattua yhteisellä sopimuksella laivaväylä niin, että viljakuljetukset Eurooppaan ja muualle maailmaan lähtevät liikkeelle. Lähinnä ehkä kriittisiin kohti on Afrikka, missä ensi talvena epäillään tulevan nälänhätää, ja se voi aiheuttaa muun muassa valtavaa väestöpakoa siltä alueelta.

Kysyn nyt ministeriltä: onko tietoa tästä neuvottelusta, ja onko saavutettavissa tulos, joka estäisi tällaisen uuden hybridivaikuttamisen keinon, jossa ruokaa käytetään eräänlaisena hybridivaikuttamiskeinona, ja sen tapahtuman estäminen tällaisella neuvottelulla, johon toivoakseni myös Euroopan unioni osallistuu. Onko tällainen neuvottelu olemassa, ja onko sillä mahdollisuuksia onnistua?

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Ja edustaja Kiuru.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

**16.27 Pauli Kiuru kok:** Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia kotimaasta. Poliisin lupapalvelut ovat pahoin ruuhkautuneet. Palautetta asiasta on tullut ainakin itselleni jo useamman kuukauden ajan, ja aivan aiheesta. Asiakkaita on ohjeistettu tulemaan ovien taakse jonotamaan ennen kuin virastot aukeavat. Aina sekään ei auta. Useiden tuntien jonotus matkakohteeseen on voinut viedä käytännössä koko päivän. Iäkkäille, työssäkäyville tai sairaille tehtävä voi olla ylivoimainen. Kysymys on sormenjälkien antamisesta. Se pitää antaa, jos edellisestä kerrasta on kulunut enemmän kuin kuusi vuotta. Passien ja henkilökorttien toimitusajat eivät sinänsä ole viivästyneet, mutta tämä prosessi sormenjälkien antamisineen ei nyt toimi niiden osalta, jotka joutuvat tämän sormenjälkensä antamaan.

Ymmärrän hyvin, että passien kysyntä ja henkilökorttien kysyntä on lisääntynyt koronan aiheuttaman patoutuneen kysynnän vuoksi ja myös Ukrainan tilanne on aiheuttanut lisäkysyntää, mutta kyllä hyvä hallinto edellyttää sitä, että muuttuneisiin tilanteisiin pitää pystyä reagoimaan nopeammin. Tässä on jo useampi kuukausi mennyt. Hyvään hallintoon kuuluu kansalaisten palveleminen viivytyksettä. Ja jos mennään ihan perustuslain tasolle, niin sanotaan, että jokaisella kansalaisella on oikeus lähteä maasta. Käytännössä tämä oikeus voi vaarantua, mikäli passin saaminen viivästyy. Silloin ei maasta voi poistua. Tämä on valitettava tilanne eikä kerta kaikkiaan ole sopivaa oikeusvaltiolle. Poliisihallitus on ilmeisesti antanut lisää rahoitusta sen, mitä pystyy, mutta käsittääkseni tässä nyt tarvitaan jo sisäministeriön ja mahdollisesti valtiovarainministeriönkin toimenpiteitä. Asia pitää saada kyllä kuntoon.

Tietojeni mukaan poliisin palvelutasoa ei kyetä ylläpitämään nykyisellä tasolla enää vuonna 2023 nimenomaan taloudellisista syistä ja jo nyt suunnitellaan vähennystoimia, jotka tietysti koskevat käytännössä henkilöstömenoja, koska henkilöstömenot on se suurin kuluerä. Nostin tämän sen takia esiin, että matkustaminen ja maasta lähteminen kuuluvat kyllä suomalaisen perus- ja ihmisoikeuksiin siinä missä moni muukin oikeus. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitos. — Ja edustaja Aittakumpu.

**16.31 Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä yhden ihmisoikeuskysymyksen nostaa tässä esille, kun arvoisa ulkoministeri on paikalla: Taannoin tein kirjallisen kysymyksen ja myöskin toimenpidealoitteen siitä, että kun meillä on lapsen oikeuksien sopimus, jonka Suomi on ratifioinut ja joka on hyvin keskeinen sopimus lapsen oikeuksien kannalta, niin siinä on selkeä käännösvirhe suomenkielisessä sopimuksessa. Tuossa alkuperäisessä ja todistusvoimaisessa kappaleessa on todettu, että ”lapselle kuuluu lain suoja ennen ja jälkeen syntymän”, ja se on suomeksi sitten käännetty, että ”lapselle kuuluu asianmukainen hoito”. Suomenkielisessä käännöksessä siis tuo ilmaisu on huomattavasti suppeampi, ja haluaisin kysyä ministeriltä: joko tuota käännösvirhettä ollaan korjaamassa?

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Sirén.

**16.32 Saara-Sofia Sirén kok:** Arvoisa puhemies! Kun puhutaan ihmisoikeuksista, ollaan tietenkin äärimmäisen tärkeiden, syvimpien arvojen ja aiheiden äärellä. Oikeusvaltioperiaate, demokratia ja ihmisoikeudet kaikki linkittyvät yhteen, ja niin kuin pidetyistä puheenvuoroista on pääteltävissä, ne liittyvät hyvin laaja-alaisesti erilaisiin aihealueisiin: ihmisten arkeen, elämään ja mahdollisuuksiin.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Tietenkin päällimmäisenä meillä kaikilla on mielessä Venäjän aloittama brutaali hyökkäyssota ja tuho Ukrainassa ja sen ihmisoikeusvaikutukset, jotka koskettavat meitä kaikkia. Kysymyshän pitkälti on nimenomaan taistelusta meidän arvojemme puolesta, ja ukrainalaiset urheasti tätä taistelua käyvät samalla kun Venäjä loukkaa ihmisoikeuksia ja ihmisoikeusvelvoitteita, kansainvälistä lakia. Venäjä on tuhonnut satoja päiväkotia, yli tuhat oppilaitosta raporttien mukaan, satamia, lentokenttiä, lukemattoman määrän tavallisten ihmisten koteja, elinkeinoja, tulevaisuutta ja niin edelleen.

Meidän arvojemme mukaista on edistää ihmisoikeuksia, vaalia niitä ja tehdä työtä sen puolesta, että ihmisoikeudet toteutuvat niin meillä kuin maailmalla, ja tästä syystä on äärimmäisen tärkeää myös meidän itsemme ja meidän ihmisoikeuksiemme kannalta antaa kaikki mahdollinen tuki Ukrainalle, tukea heitä oman maansa puolustamisessa, kun he samalla puolustavat meillekin tärkeitä arvoja. Tämä tarkoittaa tietenkin apua akuuttiin kriisiin kaikilla mahdollisilla tavoilla. Sitä tarvitaan lisää, enemmän kuin tällä hetkellä, mutta se tarkoittaa myös myöhemmässä vaiheessa apua ja tukea jälleenrakennukseen, kun sen aika on.

Arvoisa puhemies! Kuten todettua, ihmisoikeuksien toteutumisen vaikutukset ovat hyvin laaja-alaiset, ja yksi ajankohtainen teema koskee urheilua ja urheilijoiden kohtaamaa epäasiallista käyttäytymistä, jopa seksuaalista häirintää, jota rohkeat ihmiset ovat nostaneet esille. Tietenkin tällaisten yksittäisten tapausten kautta nämä kohut henkilöityvät, mutta samaan aikaan tosiasia on, että kysymys on laaja-alaisesta ilmiöstä ja sellaisesta toimintatavasta, mitä edelleen meidän yhteiskunnassamme nähdään yhteiskunnan eri osa-alueilla, myös urheilussa. Tähän ei tule tapahtumaan muutosta, ellei epäkohtiin puututa. Siinä nämä ihmiset, jotka omia kokemuksiaan tuovat esille, tekevät erittäin tärkeää työtä ja palveluksen kaikille muillekin, koska vain sillä tavalla epäkohtiin on mahdollista puuttua ja kehitystä saada aikaiseksi. Liikunta ja urheilu on monille meistä tärkeää. Se on myös yhteiskunnallisesti tärkeää, sillä se lisää ihmisten hyvinvointia, terveyttä ja yhteisöllisyyttä, ja näin ollen sellainen epäasiallinen kohtelu, mitä urheilun piirissä on nyt nähty, on meidän yhteinen asiamme.

Yhteiskunta tukee urheilua ja liikuntaa hyvin monin eri tavoin, ja näiden tukimuotojen kautta meillä on mahdollisuus vaikuttaa osaltamme siihen, että tällaista toimintaa saadaan kitkettyä ja osoitetaan aidosti, mitä se nollatoleranssi tarkoittaa, kun me toteamme, että meillä on nollatoleranssi kaikenlaiseen häirintään ja syrjintään. Jos epäkohtia toistuvasti tapahtuu, sillä on oltava vaikutusta yhteiskunnan antamiin tukiin.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Nyt tähän väliin ministeri Haavisto, kolme minuuttia.

**16.37 Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitän eduskuntaa erittäin hyvästä keskustelusta ja hyvistä kommentteista. Tuli muutama kysymys, ja sitten yksi oma huomio.

Ensin täytyy sanoa, että edustaja Hoskosen puheenvuoro sodasta ja sodan tuhoista ja kauheuksista ihmisoikeuksille oli hyvin pysäyttävä. Kiitos hänen puheenvuorostaan ja myöskin kaikille, jotka ovat Ukrainan sodan ja Ukrainan puolustustaistelun tilanteen ottaneet esille, koska pitkstä aikaa koemme sotaa Euroopassa ja näemme sen erittäin raskaat ihmisoikeusvaikutukset ja hinnan myöskin itseään puolustavalle Ukrainalle.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Toiseksi: edustaja Aittakumpu kysyi tästä lapsen oikeuksien sopimuksen johdanto-osan tekstistä, ja kuten tuossa kirjallisessa vastauksessa taisin todeta, niin tämä on tällainen johdanto-osan kappale, joka on käännetty 30 vuotta sitten, ja juristit tuolla sanovat, että sillä johdanto-osalla ei sinänsä ole legaalaisia vaikutuksia, että se on enemmän tällaista johdantoa siihen itse tekstiin ja muuta, että sen käännökseen ei ole senkään vuoksi sitten puututtu.

Mutta oikeastaan pyysin puheenvuoron kuunnellessani tätä monipuolisuutta, jolla edustajat käsittelevät asiaa, ihmisoikeuskysymyksiä, ja viittaan Pauli Kiurun ensimmäiseen puheenvuoroon. Otitte monta eri näkökulmaa. Puhuitte jengiväkivallasta, puhuitte urheilusta ja ihmisoikeuksista, puhuitte perheoikeuksista, tapaamisoikeuksista ja muuta. Haluaisin jakaa yhden oman kokemuksen tähän jengiväkivaltaan liittyen:

Viime syksynä näimme järkyttäviä uutisia Ruotsissa, räppäri Einárin murhan. Itsekin ajattelin, että onko tämä ilmiö, joka on leviämässä Suomeen, onko riski, että lähiöissä alkaa tapahtua. Otin yhteyttä kansanedustaja Suldaan Said Ahmediin, joka tuntee hyvin myöskin helsinkiläisten lähiöiden arkea. Kutsuimme yhteen suomalaisia musiikintekijöitä, räppäreitä, kulttuurivaikuttajia mutta myöskin katutyötä tekeviä poliiseja, jengityötä tekeviä poliiseja ja nuorisotyöntekijöitä, opettajia, nuoria, jotka olivat välittömässä kontaktipinnassa kaikkiin näihin ilmiöihin, joita pääkaupunkiseudullakin nyt tapahtuu.

Ensimmäinen havaintoni oli, miten paljon jo tehdään työtä tämän jengiväkivallan estämiseksi ja näissä ryhmissä. Siellä on vanhempia kadulla, siellä on nuorisotyöntekijöitä kadulla, siellä ovat poliisit kadulla. Aina näiden viranomaisten yhteistyö ei ole niin saumatonta, mutta paljon tehdään, paljon kiinnitetään huomiota, ja ennen kaikkea oli hienoa nähdä, miten paljon nuoret itse pyrkivät vaikuttamaan siihen, että ongelmaan löytyy ratkaisu, ja etsimään ratkaisuja silloin, kun näihin ongelmiin törmäävät.

Ajattelen, että meidän tehtävämme on myös löytää niitä oikeita tukimuotoja kaikille näille toimijoille ja tehdä tässä yhteistä työtä. Jaan sen huolen, että kehitys voi mennä väärään suuntaan, segregatio voi Suomessakin tulla lähiöihin. Mutta oikeastaan kaikkien näiden toimijoiden tukeminen, olivatpa opettajia, nuorisotyöntekijöitä, poliiseja tai nuoria, jotka itse tekevät työtä tässä, olisi äärimmäisen tärkeitä. On hyvä, että tähän ihmisoikeuskeskusteluun otetaan aina myös tätä kotimaista näkökulmaa. — Kiitos keskustelusta.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitokset, ministeri, ja jatketaan keskustelua. — Edustaja Mäkelä.

**16.40 Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Aittakummun aikaisemmin esittämä aiheellinen kysymys taisi jäädä ministeriltä vastaamatta, joten ehkä kuulemme vielä vastauksen siihen, miten Suomessa aiotaan toteuttaa lasten oikeuksien sopimuksen vaatima laillinen suojele lapselle myös ennen hänen syntymäänsä.

Sen lisäksi haluaisin laajentaa hieman tätä lasten oikeuksien keskustelua vielä siihen, että nythän on ollut aika paljon keskustelua sukupuolen vaihtamisen ulottamisesta myös alaikäisiin. Jossain muodossa erilaiset painostusjärjestöt painavat hyvin kovaa ja vastenmielistä kampanjaa siinä, että pitäisi pystyä vaihtamaan juridista sukupuolta, ellei nyt ihan varsinaisesti konkreettisia leikkauksia tekemään, alaikäisen henkilön kohdalla. Tämä on mielestäni täydellisen tuomittavaa. Sukupuolen vaihtaminen, jos se jonkun täytyy tehdä, kuuluu korkeintaan aikuisille omalla vastuulla ja omalla kustannuksella, ja yhteiskuntamme tulee suojella erityisesti lapsia ulkopuolisilta vaikutteilta ja painostusyrityksiltä tällai-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

sessä perustavanlaatuisessa asiassa. Lapsella tulee olla oikeus olla lapsi. Aikooko Suomen hallitus turvata tämän oikeuden vai eikö?

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Edustaja Kinnunen, Jari Kinnunen.

**16.41 Jari Kinnunen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeudet liittyvät myös viranomaisorganisaatioiden palveluksessa toimiviin viranomaisiin, viranhaltijoihin eli ihmisiin.

Täällä nostettiin esiin ihan oikeutetusti se, että ihmiset eivät saa passeja ajoissa ja se saattaa olla jopa heidän perusoikeuksiensa loukkausta, kun eivät pääse matkustamaan. Nyt täytyy kuitenkin muistaa se, että välillistäkin tekemistä on erityisesti rikoslain piirissä, ja jos joku syyllistyy perusoikeuksien loukkaukseen, niin silloin sen on mahdollistanut tämä talo, kun ei ole niitä resursseja antanut. Passilaista on vedetty se johtopäätös, että passien myöntämisessä kerättävien varojen pitäisi pystyä kattamaan aiheutuvat menot, mutta entäs jos näin ei käy? Mitä sitten? Syntyy jonoja. Eli kannattaa täällä päässä katsoa peiliin.

Toinen asia, mikä liittyy viranhaltijoiden asemaan, on se, että määräaikaisten virkojen ketjuttaminen on laitonta mutta nuoret ihmiset kuitenkin joutuvat neljä vuotta ja jopa 14 kertaa olemaan tämmöisen määräaikaisen putken päässä. Ja sekin johtuu tästä talosta. Eivät hekään ole tasa-arvossa, eikä heidän ihmisoikeuksiaan oikein kunnioiteta, kun ei pysty perustamaan kunnolla perhettä, ei pysty asettumaan asumaan minnekään. Ja se johtuu pelkästään tästä eduskunnasta. — Kiitos.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Kiitos. — Ja edustaja Kiuru.

**16.43 Pauli Kiuru kok:** Arvoisa puhemies! Vielä tuota passiasiaa, mitä äsken aloitin. Puhuin lähinnä matkustamisen näkökulmasta, kun nämä passiongelmien ovat tulleet esiin, mutta se ei ole ainoa. Tänään esimerkiksi Aamulehti uutisoi sellaisesta, että kun opiskelijat menevät pääsykokeisiin, niin pääsykokeeseen ylipäätään päästäkseen pitää todistaa henkilöllisyytensä, ja jos on kohtuullisen lyhyellä aikavälillä tullut sellainen ajatus, että pääsykokeeseen pitää päästä, eikä ole ajantasaisista passia tai henkilökorttia, niin on tapauksia, joissa — etupäässä ammattikorkeakoulun pääsykokeissa — on käännetty takaisin. Eli nuori ihminen menee toivoa täynnä pääsykokeeseen, ja sitten kun pyydetään henkilöllisyyspapereita ja todetaan, että niitä ei ole ajantasaisia, niin se on sitten siinä. Tämä on kyllä jo erittäin valitettava asia.

Tiedossani on myös, että poliisin nykyistäkin palvelutasoa, joka on koko ajan tiukalla taloudellisista syistä, ei kyetä ylläpitämään enää vuonna 23. Tällä hetkellä suunnitellaan vähennystoimia, ja todellakin ne vähennystoimet koskevat silloin henkilöstömenoja, koska se on se suurin menoerä, ja siinä samassa se koskee myös lupapalveluja. Tämä on ihan oikeasti kysymys, joka täytyy saada ratkaistua. Hallintolaki lähtee siitä, että kansalaisia pitää palvella nopeasti, viivytyksettä. Ihmisten seisottaminen jonoissa räntäsateessa ei ole kyllä Suomen maineelle hyväksi.

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Ei. — Ja edustaja Kinnunen, Mikko.

**16.45 Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos ulkoasiainvaliokunnalle perusteellisesta mietinnöstä. Tämä ihmisoikeuspoliittinen selonteko oli eduskunnan lähe-

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

tekeskustelussa 16. helmikuuta. Vain kahdeksan päivää myöhemmin Venäjä aloitti täysimittaisen sotansa Ukrainassa. Sota on nyt kestänyt 105 päivää, saman verran kuin talvisota kokonaisuudessaan. Ukrainan sodan loppua ei kuitenkaan ole näkyvissä. Olemme joutuneet todistamaan ihmisoikeuksien hirvittävää polkemista. Sota on osoittanut todeksi uhkakuvia, joita selontekoomme on kirjattu. Sota on sivistyksen ja ihmisoikeuksien loppu. Selonteossa kuvataan, miten kansainvälinen, sääntöperustainen järjestelmä on nyt kovan paineen alla. Oikeusperustaisuus ja demokratia ovat heikenneet monissa maissa, esimerkkeiksi nostetaan Venäjä ja Kiina. Samansuuntaista kehitystä on ollut myös joissakin EU-maissa. Nyt Venäjän kohdalla näemme, mihin huono kehityskulku voi pahimmillaan viedä.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseksi on ollut pitkään vahva asema Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Tätä ulkoasiainvaliokunta pitääkin tärkeänä. Suomen tehtävä on myös jatkossa nostaa ihmisoikeusasiat keskusteluun, kun kohtaamme kahdenvälisesti. Demokratian arvoille on käyttöä myös Venäjän kanssa sitten, kun sota saadaan loppumaan. Venäjä on ja pysyy naapurina. Kaikki maat on kytkettävä pitkällä aikavälillä mukaan, jotta rauha ja ihmisoikeudet toteutuvat, kun on sen aika.

Arvoisa puhemies! Olemme uskottavia, kun pidämme itse kiinni oikeusvaltiosta ja puutumme oikeuksien loukkauksiin. Suomessa asuvilla on laajat oikeudet harjoittaa uskontoaan, käydä koulua, tehdä työtä, yrittää ja sanoa mielipiteensä — meillä on hyvä maa. Kehitettävääkin toki on: Kaikki oikeudet eivät aina toteudu kuten kuuluisi, esimerkkeinä pitkittyneet oikeudenkäynnit ja iäkkäiden ja vammaisten oikeuksien toteutuminen. Tähän on nyt hyvä saada parannuksia, kun sosiaali- ja terveyspalveluja toteutetaan hyvinvointialueilla. Oman haasteensa tuo myös disinformaatio, joka useiden valiokuntalausuntojen mukaan uhkaa ihmisoikeuksia. Sitä pitää ehkäistä, mutta tarkkana pitää olla, ettei sekoiteta erilaisia mielipiteitä ja disinformaatiota keskenään. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ihmisoikeussopimusten kansallista täytäntöönpanoa ja erityisesti niiden valvontaelinten suositusten ja ratkaisujen seurantaa on syytä tehostaa. Kuten valiokunnalle lausuneet asiantuntijat painottivat, oikeusvaltiota ei voi pitää itsestäänselvyytenä myöskään Suomessa. Epäkohdat on syytä korjata, hyviä asioita on syytä vahvistaa.

Arvoisa puhemies! Sivistys ja koulutus ovat demokratian ja hyvinvoinnin perusta. Koulujen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta tulee vahvistaa. Yhteiskunnan alati digitalisoituessa lasten ja nuorten kriittisten digi- ja medialukutaitojen vahvistaminen on erittäin tärkeää, kuten sivistysvaliokuntakin omassa lausunnossaan painotti. Sivistysvaliokunnan mukaan parhaimmillaan digitaaliset toimintamallit edistävät yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta. Ehdotan, että kirjastot voisivat auttaa ikääntyneitä digitaalisten ja medialukutaitojen parantamisessa. Järjestöjen kautta nuoret voisivat mentoroida tässä vanhempia — saatetaan tässäkin kohden sukupolvet yhteen. Selonteko kiinnittää aiheellisesti huomiota haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien osallistumisen mahdollisuuksien turvaamiseen. [Puhemies koputtaa] Siitä on syytä pitää kiinni.

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

**16.50 Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Vielä yksityiskohtaan identiteetistä, digitaalisesta identiteetistä ja vahvasta henkilötunnistamisesta, koska kuitenkin identiteetti ja henkilöllisyyden tunnistaminen ovat ihmiselle perusoikeuksia. Tuossa edustaja Kinnunen aikaisemmin epäili, että tämä passijono, jota eduskunnan oikeusasiamieskin on kritisoinut,

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

voisi johtua siitä, että eduskunta ei ole osoittanut riittävästi varoja passien myöntämiseen tarvittaviin henkilöresursseihin. Nyt kuitenkin tarkistin, että passi maksaa 50 euroa ja henkilökortti maksaa 60 euroa. Jos me katsomme henkilökorttia tai passia, niin jokaiselle on varmasti ilmiselvää, että sen kyseisen dokumentin tuottaminen ja painaminen ja sen vaatimien tietojen tarkistaminen eivät ole tuollainen useamman tunnin työsuoritteen arvoinen asia. Eli epäilisinpä, että poliisilaitokset ottavat jopa voittoa tästä passitoiminnasta tai ainakin se pyörii omillaan. Eli voiko olla jopa niin, että niitä rahoja, mitä kertyy passien myöntämisestä, lupien myöntämisestä, käytetään muun poliisitoiminnan rahoittamiseen? Voiko olla näin?

Ja nämä pankkitunnuksetkin, jotka ovat välttämättömiä digitaalisen identiteetin kannalta, ovat maksullisia. Ei niitä ilmaiseksi saa. Henkilökortti, jossa on mukana kansalaisvarmenne, maksaa tuon kuusikymppiä, ja se pitää uusia viiden vuoden välein. Nämä eivät ole ilmaisia, vaikka ne ovat ihmisen perusoikeuksia. [Pauli Kiuru: Muuten oikein, mutta nimi meni väärin!]

**Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne:** Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

**16.51 Saara-Sofia Sirén kok:** Arvoisa puhemies! Kuten tiedämme, naisten oikeudet ovat ihmisoikeuksia ja ihmisoikeudet ovat naisten oikeuksia, ja vaikka ihmisoikeudet koskevat kaikkia, niin on syytä kiinnittää huomiota erityisesti sellaisiin epäkohtiin, joissa naiset ovat heikommassa asemassa, kuten naisiin kohdistuva väkivalta, perheväkivalta, esimerkiksi seksuaalinen häirintä ja muu asiaton käyttäytyminen ja kohtelu, johon aikaisemminkin viitattiin. Tästä epäasiallisesta käyttäytymisestä ja kohtelusta ajankohtainen esimerkki liittyy urheiluun ja siellä esiin nousseisiin esimerkkeihin, ja myös tältä osin, niin kuin ihmisoikeuksissa ylipäättänsäkin, on niin, että he, joilla on etuoikeutettu asema, ovat avainasemassa edistämään sitä muutosta. Tästä syystä tämä on ennen kaikkea johtamiseen liittyvä kysymys: millä tavalla johdetaan niin, että huomioidaan ihmiset, joilla on erilaisia tilanteita, erilaisia taustoja, tasa-arvoisesti kaikki ihmiset ja ihmisoikeudet.

Urheilussa on noussut esiin toimintatapoja, joista julkiseen keskusteluun on päätynyt vain jäävuoren huippu, ja tällöin kysymyksessä on laajempi yhteiskunnallinen ilmiö. Eri-laisia strategioita ja ohjelmia on nähty maailman sivu, mutta niin kauan kuin kehitystä ei tapahdu, näihin ei voida olla tyytyväisiä, vaan tarvitaan konkreettisia toimia, joilla tämän-tyyppistä toimintaa ehkäistään, ja siihen puututaan hyvin tiukasti.

Vastuullisuusohjelmia on myös nähty organisaatioissa maailman sivu ja hyvin pitkään, mutta se ei sellaisenaan riitä. Kuten ollaan nähty, edelleen nähdään eriarvoista kohtelua ja eriarvoisuutta yhteiskunnan eri puolilla, ja tästä syystä urheilu yhtenä esimerkkinä, johon me voimme vaikuttaa valtion toimesta, esimerkiksi erilaisten tukimomenttien kautta, on luontevaa nostaa esille myös ihmisoikeuksia koskevassa keskustelussa. Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa liikunta ja urheilu eivät olleet kovin vahvasti esillä, mutta sivistysvaliokunta rooliinsa kuuluen sitä ansiokkaasti nosti esille, ja on hyvin toivottavaa, että tämä keskustelu jatkuu ja että se keskustelu johtaa myös konkreettisiin johtopäätöksiin ja toimenpiteisiin.

Keskustelu päättyi.

## Pöytäkirja PTK 70/2022 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 10/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

### **9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista, valvonnasta ja tarkastuksesta sekä Valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 65/2022 vp  
Valiokunnan mietintö VaVM 12/2022 vp

#### *Ensimmäinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 65/2022 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

### **10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 49/2022 vp  
Valiokunnan mietintö HaVM 12/2022 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 9.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

### **11. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2021**

Kertomus K 10/2022 vp  
Valiokunnan mietintö UaVM 7/2022 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 9.6.2022 pidettävään täysistuntoon.

### **12. Seuraava täysistunto**

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 9.6.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola